

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО**

Факультет філології й журналістики імені Михайла Стельмаха

Кафедра журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

**РЕАЛІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУЧАСНОЇ ПРЕСИ
УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ**

Студентки 2 курсу, групи 2МЖ
Освітньої програми *Журналістика*.
Медіакомунікації
Галузі знань *06 Журналістика*
Спеціальності *061 Журналістика*
Ступеня вищої освіти *магістра*
Донченко Юлії Олександрівни

Науковий керівник: Житарюк М.Г.,
професор, доктор наук із соціальних
комунікацій

Розширена шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії
_____
(підпис) (ініціали, прізвище)
_____
(підпис) (ініціали, прізвище)
_____
(підпис) (ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2020 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I. Преса української діаспори в історичному контексті.....	8
1.1. Генеза української преси у США.....	8
1.2. Науково-методологічні засади вивчення діаспорної преси.....	15
РОЗДІЛ II. Особливості функціонування провідних видань української діаспори у США.....	30
2.1. Журнал «Ukrainian People».....	36
2.2. Тижневик «Нова газета».....	43
2.3. Газета «Свобода».....	51
	71
РОЗДІЛ III. Релігійно-церковна проблематика на сторінках газети «Свобода» (2018-2020 роки).....	75
ВИСНОВКИ.....	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81
АНОТАЦІЯ.....	82

ПЛАН:

РОЗДІЛ I. Преса української діаспори в історичному контексті

- 1.1 Генеза української преси у США
- 1.2 Науково-методологічні засади вивчення діаспорної преси

РОЗДІЛ II. Особливості функціонування провідних видань української діаспори у США

- 2.1 Журнал «Ukrainian People»
- 2.2 Тижневик «Нова газета»
- 2.3 Газета «Свобода»

РОЗДІЛ III. Релігійно-церковна проблематика на сторінках газети «Свобода» (2018-2020 роки)

ВСТУП

«Українська діаспора» – термін, що охоплює усіх українців, які були змушені покинути історичну батьківщину з певних причин, зокрема, військових дій на території держави, природних катаклізмів, неналежних фінансових та політичних умов, особистих обставин.

Історичний процес української еміграції поділяють на чотири періоди. Перша еміграційна хвиля пройшла з другої половини XIX ст. до початку Першої світової війни; друга охопила міжвоєнний період; третя – після закінчення Другої світової війни; четверта – з моменту проголошення незалежності України в 1991 році. Нині число осіб українського походження, які проживають за межами України, становить від 12-ти до 20-ти мільйонів.

Засоби масової інформації – це чи не єдина можливість діаспори підтримувати постійний зв'язок та комунікацію з етнічною батьківщиною.

Процесам і розвитку української еміграції та її преси присвятили себе чимало журналістикознавців сучасності, зокрема, Микола Тимошик. Вагомим внеском дослідника в історіографію окресленої проблеми є дослідження преси Великобританії – її витoki, передумови виникнення та етапи розвитку.

Активним видавництвом еміграційної преси на разі відзначаються десятки країн Америки та Європи. Серед них Канада, Бразилія, Франція, Німеччина, США, Польща, Італія, Румунія, тощо.

Все ж, найпотужнішим центром видавництва української періодики є США. Бурхливому розвитку української преси на початку 20 століття сприяло виникнення у Сполучених Штатах чималої кількості українських організацій різного політичного спрямування – громадських, професійних, жіночих та молодіжних, які у свою чергу розрізнялися за тематикою, орієнтацією та стратегічними характеристиками.

Північноамериканський регіон відзначається поширенням десятків періодичних видань. Серед газет можна виокремити популярний там тижневик «Свобода», який продовжує своє існування протягом 127-ти років.

Не поступаються за чисельністю і журнали – політичні, церковні, корпоративні, наукові. Попри зростання вартості поліграфічної сировини зростають, кількість видань української діаспори у США не зменшується.

Всього протягом двох десятиліть заявило про себе близько 200 періодичних видань української діаспори у всьому світі.

Актуальність теми дослідження.

Журналістика української діаспори все більше зосереджує на собі увагу дослідників та науковців. Проте, еміграційна преса потребує більше детальних відомостей щодо її змісту, зокрема, жанрово-тематичного аналізу та реалій функціонування. Вивчення стану та розвитку сучасної еміграційної періодики дасть можливість сформувати більш цілісну картину вітчизняного журналістикознавства, що є одним із пріоритетних завдань пресознавців.

Серед важливих завдань, які ставить перед собою українська журналістика – зберегти національну ідентичність, сформувати національно-патріотичну громадську думку, створити незалежний національний інформаційний простір, в якому вона може скористатися незаперечними досягненнями та позитивним досвідом української діаспорної журналістики у США.

Ще одним важливим аргументом, пов'язаним із актуальністю теми цього дослідження, є те, що європейські ЗМІ досить велику увагу зосереджують на сучасних процесах інтеграції. У контексті світової журналістики особливий інтерес викликає питання функцій української преси як засобу міжнародної комунікації у межах країни та за кордоном.

Мета магістерської роботи зумовлена необхідністю поглибленого аналізу сучасної української періодики у світі, зокрема реалій її функціонування. Мета цього дослідження полягає в опрацюванні газет та журналів, які поширюються у США, з'ясуванні умов їхнього функціонування, особливостей контенту, структури і проблемно-тематичного аспекту.

Метою поставленого дослідження зумовлено виконання таких наукових і практичних завдань:

- з'ясувати стан дослідження української етнічної преси поза межами України загалом і у США зокрема;
- дослідити особливості функціонування, змістове наповнення та проблемно-тематичні аспекти сучасних популярних видань української спільноти у США;
- ознайомитися із колом осіб, причетних до видавництва української преси у США: засновників, редакторів, кореспондентів та дописувачів;
- проаналізувати проблематику релігії і церкви через її відображення у підбірці матеріалів газети «Свобода» протягом 2018-2020 років, навести конкретні приклади.

Об'єктом дослідження виступають, насамперед, – сучасні друковані видання української діаспори у США – тижневики «Свобода», «Нова газета» та журнал «Ukrainian People», присвячені висвітленню актуальних новин України та світу, просвіті української спільноти.

Предметом дослідження є реалії функціонування української етнічної преси, що видається у США.

Методи дослідження.

Для дослідження особливостей функціонування періодичних видань, використано загальнонаукові методи, зокрема описовий та порівняльно-зіставний, методи аналізу та синтезу, а також принципи історизму, об'єктивності, всебічності. Використання моніторингу дало можливість з'ясувати відомості про регіон розповсюдження, політичну прихильність, форму власності, проблему фінансування тощо. Метод контент-аналізу допоміг дослідити тематичний аспект часописів.

Джерела дослідження.

Джерельною базою дослідження послуговували такі періодичні видання: газети «Свобода», «Нова газета», журнал «Ukrainian People», а також наукова література й тематичні ресурси глобальної мережі Інтернет.

Теоретичною основою магістерської роботи стали методологічні засади, сформовані в працях українських та зарубіжних дослідників М. Житарюка, М.

Тимошика, В. Шкляра, В. Міяковського, І. Михайлина, Л. Винара, О. Гриценко А. Животка, Я. Чижа тощо.

Наукова новизна магістерської роботи полягає у детальному дослідженні реалій функціонування газети «Свобода», «Нова газета», журналу «Ukrainian People», як провідних видань української діаспори у США.

У праці вперше в історії досліджень здійснено поглиблений аналіз їх тематичного спрямування, особливостей діяльності, релігійно-церковної проблематики на сторінках популярного українського тижневика у США «Свобода».

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів зумовлене їх науковою новизною, яка полягає у виокремленні змістових та структурних особливостей українських періодичних видань у США. Це сприятиме дослідженню історії журналістики, доповненню здобутків науковців у вивченні української еміграційної преси. Це дослідження є одним із кроків до встановлення загальної концепції української діаспорної журналістики як невід'ємної частини української журналістики.

Одержані результати допоможуть при створенні довідкової та навчальної літератури з історії, теорії і практики українського еміграційного пресознавства.

Апробацію результатів магістерської роботи здійснено під час засідань на кафедрі журналістики та нових медіа Інституту журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка. Основні положення дослідження апробовано в доповідях під час Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції «Інтернет-журналістика та новітні технології в сучасних медіа» (1 квітня 2020 р.).

Структура магістерської роботи передбачає наукову працю, яка складається зі вступу, основної частини, трьох розділів, що включають 4 підрозділи, висновків та списку використаних джерел (75 позицій). Загальний обсяг роботи становить 82 сторінки, із яких 76 – основного тексту та 6 – бібліографії.

РОЗДІЛ І

1.1 Генеза української преси у США

Надзвичайно цікавим та науково важливим є аналіз позицій української етнічної преси – тієї, яка працює, насамперед, для української громади в США. Важливість полягає не лише в тому, що більшість української етнічної періодики все ще недоступна для громадськості в Україні і навряд чи стане доступною в майбутньому, а й тому, що преса української діаспори є невід'ємною складовою української журналістики – четвертої влади, без якої не здатне функціонувати жодне демократичне суспільство. Такий аналіз дозволить об'єктивно оцінити еволюційні журналістські процеси серед української діаспори у Північній Америці.

Для української журналістики на даному етапі її розвитку важливо зрозуміти причини появи такого унікального явища, як преса української діаспори. Необхідно зрозуміти, які соціальні рушії стояли і стоять за розвитком преси української етнічної групи, яких принципів дотримується ця преса у своїй діяльності та яку роль вона відіграла для розвитку та збереження національної ідентичності українців та їх інтеграції в демократичні суспільства.

Це цікаво не лише з точки зору історії преси, а й у контексті встановлення подальших напрямків розвитку сучасної української преси.

Як українські, так і зарубіжні дослідники підіймали тему української етнічної преси на північноамериканському континенті. Серед останніх можна виділити кілька значущих фігур. Це Богдан Кравців – автор численних статей в «Енциклопедії українознавства», Аркадій Животко у праці «Історія української преси». Не менш вагомий внесок у дослідження діаспорної преси зробили Володимир Дорошенко («Індекс української прес-літератури», «Реєстр українських журналів у вільному світі 1961-1962»), Михайло Боровик (українсько-канадська преса та її значення для української меншини в Канаді), Олександр Фединський (шість випусків українського прес-бібліографічного покажчика за межами України), Михайло Марунчак («Historia Ukrainców w

Kanadzie»), Любомир Вінар («Довідник з енциклопедії етнічних газет та періодичних видань у США», «Національне, етнічне та іноземне мовлення в Огайо: довідник та доповідь», «Путівник до американської етнічної преси: слов'янські та східноєвропейські газети і періодика»). Серед закордонних авторів також заслуговують на увагу праці Ольгерда Бочковського, Симона Наріжного та Петра Кравчука.

У пострадянській Україні про пресу українців Північної Америки писали Євген Камінський, Володимир Євтух, Юрій Римаренко, Аркадій Шлепаков. Серед сучасних вітчизняних дослідників слід відзначити Миколу Тимошика (численні розвідки про пресу українців Канади), Олену Гриценко («Українська преса США і Канади (1991–1995)»), Ольгу Кривошеєву («Питання культури української мови у періодичних виданнях української діаспори США і Канади»), Артема Онковича («Формування професійної компетентності вчителів української діаспори США засобами педагогічної періодики»).

На початку 20 ст. у США, за неповними офіційними даними, перебувало близько 470 000 українців [1]. Очевидно, що ця цифра занижена, і точна кількість емігрантів не може бути визначена, зрештою, страх повернення часто змушував людей приховувати інформацію про свою національність.

«Рай» за океаном виявився складним для українців. Експлуатація у США мало відрізнялася від тієї, яка була на Батьківщині. Однак, звикли і не скаржилися. Фактором, що сприяв об'єднанню українських емігрантів, допоміг виборювати власні права, терпіти розлуку з батьківщиною, прищепити гордість за свою націю, зрештою, дав практичні поради – стала преса, визначальну роль у якій відіграло духовенство. Священники брали активну участь у видавництві майже всіх українських видань США, стояли біля джерел більшості публікацій. Варто відзначити Теофана Обушкевича, Романа Залітаха, Василя Ортинського. Окрім своєї душпастирської місії, вони залишили чіткий слід в історії української журналістики.

«Alaska Herald» (1868) і «Freedom» (1873) – два журнали, які стали основою розвитку української преси. Їх видавцем вважають православного священника зі

Сходу України Агопіна Гончаренка. В 1868 р. газета «Аляска Геральд» почала виходити англійською та російською мовами. У першому номері А. Гончаренко опублікував поему Т.Г. Шевченка «Кавказ» у перекладі англійською мовою, згодом – американську Конституцію російською мовою та інші світоглядні статті Шевченка. Він намагався не лише прищепити емігрантам національно-патріотичний дух, а й ознайомити слов'ян із Америкою.

У 1873 р. А. Гончаренко почав організовувати нову газету «Свобода». На сторінках видання відображалася глибока любов автора до свого народу, ненависть до ворогів. Він самостійно займався редагуванням, складанням та активно розсилав «Свободу» українцям в Сибірі та на Алясці з метою пробудження ворожості до імперської політики царя. Однак, без будь-якої підтримки він не зміг так довго продовжувати реалізацію функціонування газети, тому вона припинила своє існування. Натомість, А. Гончаренко продовжував займатися політичною діяльністю – публікуватися зі статтями про Україну в англійських журналах. Про те, що його публікації значно дошкуляли самодержавству свідчить той факт, що царським урядом неодноразово висилалися агенти з метою вбити затятого агітатора і бунтаря.

Перша на всьому американському континенті українська газета мала назву «Америка», створенням якої завдячують діяльності священника Івана Волинського, який видав її у світ в серпні 1886 року у Шенандоа. Про появу на світ газети засновник висловився так: «В короткім часі по моїм приїзді почало зголошуватися до мене багато людей з інших місць, для заспокоєння моїх духовних потреб, так що зародилась у мене гадка, щоб для вдержання єдності нашого народу видавати газету рідною мовою. Але як до того взятися, коли не було ані редактора, ані якого письменника, ані друкаря з нашим письмом у цілій Америці. Зачав я сам учитися друкарства. Так кирилицею зачав я друкувати, котру назвав «Америка»... Першими моїми помічниками в друкарні були Григорій Дольний, молодий дяк нашої церкви і молодий хлопець Василь Сарич. Ми склали черенки у себе, а друкували газету зразу на якісь старій ручній пресі, котру купив я в Нью-Йорку. Газета виходила на чотирьох сторінках

невеликого формату. Редакцію провадив я сам. Газета видавалась два рази на місяць. Деколи помагала мені в редагуванню моя жінка, особливо під заголовком «Вісті зі старого краю» [2].

Через відсутність впорядкування та систематизації матеріалів, газета виглядала досить примітивною. Основний текст видання розміщувався у чотири колонки та являв собою відомості про життя українців на колишніх землях та в еміграції, а також вміщував пастирські статті, зокрема проповіді І. Волинського.

Минув рік, як керівником редакції став галицький емігрант Володимир Сіменович – лікар за професією, який раніше був кореспондентом тієї ж газети, а упорядником став професійний фахівець з верстання емігрант зі Львова. Внаслідок кадрових змін зовнішній вигляд газети значно покращується, тематика розширюється, з'являється розділ історії, хоча основним напрямом залишається висвітлення актуальних новин. Функціонування «Америки» тривало три з половиною роки, до того моменту поки у квітні 1889 р. В. Сіменович не змінив місце проживання, і починаючи з листопада газета та друкарня перейшли у власність Греко-Католицької церкви. Священнослужитель К. Андрухович став її новим редактором.

За часів головування К. Андруховича «Америка» одразу запрацювала по-іншому: газета почала нетактовно нападати на чинний уряд, ведучи безрезультатні дискусії, що призвело до самоліквідування у 1890 році.

Не менш важливу роль в історії української преси в Америці відіграла газета «Свобода», редактором якої став отець Г. Грушка. Перший її номер світ побачив 15 вересня 1893 р. у Джерсі-Сіті. З нагоди 20-ї річниці Г. Грушка висловився про ідею заснування «Свободи» так: «Якась туга, якийсь сум стискав серце, коли українець з браку своєї газети довідувався про себе самого чи то з польських, чи словацьких газет, де наші справи не раз дуже брехливо представлено. Отже, в тих обставинах зародилась у мене мрія видавати власний часопис, писаний українським серцем, українською мовою, навіяний українським духом. Не зважаючи на усілякі труднощі й перешкоди, постановив я видавати українську газету, називаючи її «Свободою», бо український народ

від віків бажає свободи. Врадуваний, що маю вже назву газети, замовив я в фабриці за 25 доларів наголовок «Свободи»... Але як далі почати? І знову тяжкий сум упав на мою душу...» [3].

З часом у США починається диференціація друкованих видань. З'являється преса, спрямована на професійні категорії населення. Виникають релігійні оголошення та публікації. Так, 1904 р. українською мовою виходить баптистський «Листочок», греко-католицький «Пастирь», православний «Прогрес» і «Світ», пресвітеріанці видають «Союз».

1906 р. А. Хромовський у цілях реклами своєї компанії заснував щотижневик «Робітник» у Нью-Йорку. Подібну роль відіграла газета «Гірник». Популярністю користувалися українські гумористичні журнали – «Шершень» і «Оса». Велике значення у житті українців відігравали такі журнали, як «Зозуля», «Хлопський параграф», «Гайдамаки» та «Мета». Загалом, від часу появи на світ українського журналу «Америка» до Першої світової у США видано понад 30 журналів українською мовою [4].

Іншими не менш відомими українськими періодичними виданнями у США, окрім тих, що видаються релігійними, професійними та науковими асоціаціями були «Форум» – щоквартальник, який друкувався англійською мовою з 1967 р, «Веселка» для дітей та «Наше життя» для жінок (з 1944 р.), «Український щоквартальник», «Український кварталник» та політичний щомісячник «Вісник ООЦСУ (Організація захисту чотирьох свобод України)». В 1990-1991 роках у США виходив найкращий культурно-політичний щомісячник українських емігрантів «Сучасність», який перемістився із Мюнхена. У 1992 році «Сучасність» переїхала в Україну, де швидко стала успішною, здобувши визнання та популярність, незважаючи на серйозні фінансові проблеми. До 1991 року виходив сатиричний щомісячник «Ліс Микита».

Більшість українців діаспори є віруючими. Їх розрізняють за кількома християнськими конфесіями, серед яких українські католики (Українська Греко-Католицька та Римо-Католицька Церкви), православні (Українська

Автокефальна Православна Церква, Українська Православна Церква в США та Українська Православна Церква Київського Патріархату), об'єднані англікани, лютерани, пресвітеріанці, п'ятидесятники, греки та інші групи. Представники цих релігійних напрямів здійснюють широку видавничу діяльність. Наймасовішою конфесійною спільнотою в Північній Америці залишаються католики. Їхні єпархії, братства та асоціації сестер, окремі церкви та духовні коледжі відзначаються чималим видавництвом періодики у США. Вищезгадана газета «Америка» використовує підзаголовок «Український католицький щоденник».

Окрім того, релігійну пресу української діаспори у США презентують «Патріархат» та «За патріархат» – газети, що виступають за створення патріархату в Українській католицькій церкві; півмісячник «Нова Зоря», у якому публікуються матеріали про діяльність католицької та інших церков, висвітлюються актуальні освітні, релігійні та культурні проблеми; український католицький тижневик «Шлях», спрямований на релігійне та національне виховання українців у США. Англійською мовою виходить український католицький журнал «Екшн», видавцями якого є Ліга українських католиків Америки, та випуск «Америки» – українського англomовного католицького щоденника.

Більшість православних українців США є прихожанами Української автокефальної православної церкви (УАПЦ) або Української православної церкви в Америці, яка підпорядковується Константинопольському Патріарху.

З 1950 р. УАПЦ Лідером української православної преси в США є щомісячник «Українське православне слово», який видається Українською Автокефальною Православною Церквою з 1950 р. Також УАПЦ засновником щорічного альманаху «Український православний календар».

У 1947 р. Було створено Український православний союз. Він видає «Бюлетень Української Православної Ліги» раз на місяць. Українська православна церква щоквартально видає «Український православний вісник». Є також групи українських протестантів. Найвідомішою серед них вважається

Українська Євангельсько-Баптистська Церква, заснована в 1915 році, яка в свою чергу випустила журнал під назвою «Посланець правди».

Українська преса США відображає і спортивну проблематику. Для цього існує лише один-єдиний спортивний часопис «Наш спорт» і видається товариством «Чорноморська Січ».

Функціонуванням української преси у США відзначаються і політичні організації. Осередком видавництва більшості їхніх ЗМІ – «Бюлетеня Світової координаційної ради молоді», «Бюлетеня Українського золотого хреста» і кварталника «Самостійна Україна» є Чикаго.

У Нью-Йорку Українським національно-державним союзом (УНДС) видається тижневик «Тризуб». Власну пресу мали й органи комуністичного напрямку такі, як «Щоденні українські вісті», «Українські робітничі вісті», «Фермерське життя».

В 1920-1921 роках в Нью-Йорку виходить місячник для справ промислу, торгівлі і просвіти «Базар», видавцем якого є «Січовий Базар». Органом української молоді був також місячник організації «Мазепинці», який виходив англійською мовою під назвою «Мазепинець» у Чикаго.

Як зазначалося вище, українська преса в Північній Америці представляє широкий спектр видань – від щоденної періодики до спеціалізованих журналів, від «Свободи» до «Вісника товариства випускників Українського технологічного університету». Статистичні відомості про українську пресу в США подано Американським істориком і політологом Любомиром Вінарем. Науковець зазначає, що за всю історію української еміграційної журналістики було видано: 2 щоденні газети (зокрема, «Америку»), 2 тижневики, 1 півмісячник, 16 щомісячних видань, 6 двомісячників, 14 кварталників, 1 видання, що виходить тричі на рік, 4 піврічники та 11 інших виключно україномовних видань; 4 тижневики, 1 півмісячник, 3 двомісячники, 9 кварталників, 3 піврічники та 4 інші видання, що є двомовними (англо-українські); 2 тижневики, 2 щомісячники, 2 двомісячники, 7 кварталників та 4 інших видання, які публікуються лише англійською мовою. Таким чином, за цими даними, українська преса у

Сполучених Штатах – це 57 українськомовних, 28 двомовних і 19 англomовних періодичних видань загальним накладом 189 221 примірник [5].

На основі цієї інформації можна зробити висновок щодо кількості видань української діаспори у Північній Америці: журналів та газет – 175, церковних бюлетенів – 128 (загалом 303 видання). 110 українською мовою, Уся періодика видається трьома мовами: 110 – українською мовою, 25 – англійською мовою, 42 є двомовними (41 публікація українською та англійською мовами, 1 англійською та французькою мовами). Серед них налічується є 2 щоденники, 22 щотижневики, 5 півмісячників, 47 видається щомісяця, 40 – щокварталу, 1 видання, що виходить тричі на рік, 7 піврічників та 36 інших видань.

Вірогідно, що статистичне дослідження питання об'єму діаспорної української преси у США має суттєвий недолік – нерегулярність. Такі дослідження вимагають подальшого інтенсивного розвитку, оскільки ситуація постійно змінюється, нині спостерігається тенденція до зменшення кількості видань української преси у Північній Америці, що підтверджує необхідність ретельного моніторингу цих змін щорічно.

1.2 Науково-методологічні засади вивчення діаспорної преси

Важливою складовою національного журналістикознавства є історія журналістики та преси української діаспори. Дослідження інформаційного простору української діаспорної преси є багатоаспектною проблемою, яка поєднує питання ідеології, культури, мови та історії, демонструючи специфіку та характеристику еміграційного середовища.

Чи не першим, хто проаналізував специфіку та характеристику української періодики у США та Канаді є А. Яринович. Його статтю «Українська преса в США» було опубліковано у 1917 р. в критико-бібліографічному щомісячному часописі «Книгарь». Автор відокремлює клерикальні та соціалістичні видання. У статті наведено список українських еміграційних видань: «До нас доходять

тепер тільки «Свобода» (рідко, бо певне союзна цензура затримує її за ледве помітне австрофільство), «Народня Воля» (робітничка), «Український Голос», «Гайдамаки» та «Америка». З полеміки між газетами та згадок про інші можна бачити, що виходять і досі старі знакомці «Канадійський Фермер» і «Канадійський Русин» та нові часописи, як от: «Робітник», «Нове Життя», «Робітниче Слово», «Іскра», «Ранок» та «Народ» (ред. Мир. Січинський)» [6].

А. Яринович акцентує увагу на недоліках цих видань: значний відсоток рекламних матеріалів, об'ємні заголовки до тексту, відсутність чітко визначеного інформаційного спрямування: «напрямок наших американських газет можна згадувати тільки загально і приблизно, бо окрім цікавого читання вони не дають своїм читачам нічого. Про яке керування громадською думкою можна говорити, коли соціалістична преса, уперто лаючись із клерикальними часописами, не бореться одначе з клерикалізмом і не виявляє своєї виразної позиції в питаннях релігії й церковного життя [7]. Окрім того, дослідник висловлює сумнів щодо антимілітаризму та демократизму преси української діаспори. Мабуть, найголовнішим недоліком є те, що «в керівних статтях політичних лідерів мало оцінки подій, тверезої та розсудливої» [8]. Мабуть, найголовнішим недоліком є те, що провідні статті видання не висловлюють належної оцінки подій. Також, науковець подає обмежену кількість інформації про мовофільську періодику.

Підсумовуючи, А. Яринович наголошує на необхідності збереження національної ідентичності української преси: «Що до бойкості, то американська преса має дещо спільного з російською поширеною пресою, але наша українська вже має тут деякі традиції – їх шкода ламати. Натурально, багатство інформацій згодом змінить млявий тон наших газет, але ідейна провідна лінія не повинна закрутитись на американський зразок» [9].

На початку 1930 років на сторінках таких видань, як «Книжка» (Станіславів), «Воля» (Відень), «Українська Трибуна» (Варшава), «Літопис Червоної Калини» (Львів) з'являються огляди таборової преси.

В історико-бібліографічному етюді В. Ігнатієнка «Українська преса (1816–1923 рр.)» розглядається також «преса полонених вояків, що виходила в таборах для цих полонених в Німеччині та Австро-Угорщині» [10].

Природно, що українська еміграційна журналістика та її дослідження в основному знаходять своє відображення в українській діаспорі. С. Наріжний – історик, бібліограф, дослідник української еміграції у 1934 р. опублікував у збірнику за редакцією Д. Антоновича свою працю «Українська преса», а в 1942 р. оприлюднив трактат «Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами» – періодичне видання, присвячене українській діаспорі.

Уся увага дослідника зосереджена на низці проблем, серед яких таборова і студентська преса; періодика, видана українською гімназією при Педагогічному Інституті в Празі, зокрема «Пластове Життя»; видання Спілки українських лікарів в Чехії; книгознавчі журнали; часописи Союзу Організацій інженерів українців на еміграції; видання Товариства українських економістів в Чехії та Товариства українських кооператорів при Українській Господарській Академії в Подєбрадах; видання Союзу українського сокільства; пластові видання; жіноча преса; філателістичне видання.

А. Курдидик розглядав періодику української діаспори за 1945–1950 роки у публікації «П'ять років еміграційної преси». Аналізу української преси в Канаді у першій половині ХХ століття присвячена частина монографії Л. Білецького «Українські піонери в Канаді» 1891-1951 рр». Дослідники проаналізували характер, періодичність та інформацію про українські видавництва.

У «Ювілейному альманасі «Свободи» 1893–1953», поруч із матеріалами, присвяченими відзначенню 60-тій річниці однієї з перших українських газет у США, Й. Чиж, Д. Лобай та В. Порський (один із псевдонімів В. Міяковського) оглядають статті, які знайомлять з історією українських еміграційних періодичних видань.

У стаття В. Міяковського спостерігається детальний аналіз і особлива увага до відтворенню соціально-політичних характеристик. Тому науковцем простежується непрості умови для створення перших екземплярів української еміграційної преси після Другої світової війни. Серед основних можна виокремити відсутність достовірних відомостей про міжнародні події, зокрема, ті, які відігравали чималу роль для життєдіяльності українців, поширення чуток, загроза повернення на батьківщину, відсутність будь-яких періодичних видань та радіомовлення, внаслідок чого групи нових емігрантів налаштовували зв'язки з іншими групами для забезпечення спілкування – єдиного джерела новин.

Ваймар і Авгсбург – два центри еміграційної преси Німеччини, які вирізняються у праці. Перші українські діаспорні видання В. Міяковський простежує в середовищі українців на північному заході біля Ваймару, яке включало організовану харківську групу. Автор статті детально розповів про формування преси української діаспори.

Водночас В. Міяковський висловлює припущення, що «другим центром виникнення української еміграційної преси і організованого життя української еміграції був Авгсбург, де ще за німецьких часів діяв український комітет і куди пляново спрямовувався потік скитальців» [11]. На підтвердження своєї думки автор наводить аргументи, зазначаючи, що саме у Авгсбурзі знаходилася керівна частина Українського Центрального Комітету з Кракова і Львова, а після того, як район зайняло американське місто, Авгсбург став осередком українського зв'язку.

Як зазначається у статті, в Авгсбурзі виходили друком такі періодичні видання: «Громадський бюлетень для української колонії Авгсбуржчини» (травень, 1945 р.), «Радіо-Вісті» (червень 1945 р.), «Громада» (єдиний номер було оприлюднено у серпні цього ж року).

Природно, що й наступні українські еміграційні центри також мали вплив на розвиток української преси. Зокрема, Мюнхен, – осередок українських громадських та політичних організацій, місце розташування Вільного університету України в Празі; Нюрнберг – центр діяльності Комітету допомоги

українському студентству, а також Ульм і Ашафенбург – регіони з найбільшим відсотком перебування переміщених осіб, Лансгут та інші місця.

В. Міяковський підкреслював, що початком народження преси варто вважати інформаційні бюлетені. Те ж саме стосується англомовних центрів – Ганновера, Гайденау.

В результаті дослідження В. Міяковського, наступниками інформаційних листків була політична преса, літературні періодичні видання, а невдовзі з'явилися великоформатні газети і журнали.

На той час була дозволена лише літературна та інформаційна преса. Публікація політичних та новинних матеріалів вважалася незаконною. Проте, видавці обходилися без спеціального дозволу, навмисне зазначаючи неправдиве місце видавництва.

В. Міяковським було виявлено наступну закономірність: «Перші дозволені до видання інформаційні, таборіві, або позатаборіві циклостилєві тижневики ступнево перетворюються на справжні громадсько-літературні, а згодом громадсько-політичні органи» [12]. Мова йде про такі видання, як «Українські Вісті» (Новий Ульм) «Нове Життя» (Авгсбург), «Час» (Фюрт).

У праці В. Міяковський припускає, що видавництво української преси почало набирати обертів починаючи з 1946 року, коли у друкованому форматі з'являються вищезгадані «Нове Життя» «Українські Вісті», «Час», англомовна «Луна» (з 2 березня), і «Наша Пошта» (з 18 серпня), «Українська Трибуна» у Мюнхені (з 11 серпня) та інші видання різноманітного спрямування.

Чимало видань досить низької якості, В. Міяковський порівняв зі справжньою повинню, доповнивши власне судження міркуваннями, які В. Петров, висловив на I з'їзді Спільки Українських Журналістів у Новому Ульмі в 1946 році: «Проте в більшості пресова служба була, – наголошується у статті, – в міру зовнішніх обставин і матеріальних спроможностей одною з найважливіших форм культурної праці та організації громадської думки, часто героїчним і самовідданим служінням суспільству, жертвенною працею над ширенням демократичних ідей, над відстоюванням моральних християнських

засад в часи повійськової ідеологічної розрухи, морального занепаду, непевности і зневіри» [13].

Окрема увага у праці присвячена націоналістичним, демократичним, релігійним, літературним, гумористичним та мистецьким виданням, а також органам певних об'єднань та організацій. Окрім цього, розглядається мовне питання періодики. Характеризуючи українські періодичні видання автором було виявлено, що серед усієї преси домінують журнали релігійно-громадського та науково-літературного напрямку.

Видавничим осередком української преси в Італії вважався табір військово-полонених у місті Ріміні. Їхні видання відзначалися особливою різноманітністю, «молодим» підходом, геніальним гумором і високим просвітницьким рівнем. Відображенням специфіки та особливостей розвитку іншомовної преси слід вважати працю Я. Чижа. За припущенням дослідника, чергова хвиля еміграції до країни у ХІХ столітті сприяла зародженню нових іншомовних періодичних видань. Серед них – започаткована у 1886 р. «Америка» і «Свобода», що безперервно друкується з 1893 р., а також «Амерыканско-Russkij Viestnik» 1891-го року заснування.

За твердженнями Я. Чижа, кількість видань українською мовою збільшилася з 1945 р, що пов'язано зі зростанням частки переміщених осіб. За статистикою, у 1952 р. США продукували 921 друковане видання різними мовами, 35 з яких – українською мовою. Число загального тиражу чужомовної преси в Америці становить 5,448,873 примірників, наклад видань українською мовою налічує 74804 примірники.

Зі статті Я. Чижа дізнаємося про українську періодику станом на 1952 р. залежно від місця її видання: політично-культурний місячник «Самостійна Україна» у штаті Іллінойс; релігійний місячник «Ковчег» у штаті Коннектикут; у штаті Мічиган – гумористичний часопис «Лис», газета «Українська Громадська Пора», що видається нерегулярно, тижневик «Український Прометей», у штаті Нью-Джерсі – місячник «Новий Світ», щоденник «Свобода», релігійний місячник «Українське Православне Слово»; у Нью-Йорку – місячники

«Карпатська Зоря» і «Крила», нерегулярне видання «Бюлетень ОДУМ», релігійний кварталник «Український Вістник», «щоденник комуністичного напрямку» «Українські Щоденні Вісті», «двотижневик советофільського напрямку» «Громадський Голос», місячники «Вісник ООЧСУ» та «Вісті Т-ва Укр. Інженерів»; у штаті Пенсильванія – щоденник «Америка», релігійний тижневик «Шлях», релігійний місячник «Місіонар», місячник «Наше Життя», літературний двомісячник «Київ», пластовий місячник «Молоде Життя», тижневики «Народне Слово» і «Народна Воля» [14]. До переліку не входять менші неперіодичні та періодичні видання.

Іваном Крип'якевичем, Маркіяном Терлецьким, Петром Ісаївим, Мироном Дольницьким у книзі «Історія України» було досліджено питання процесів еміграції у міжвоєнний період, а також після Другої світової війни. Про явище еміграції до США і Канади у цей час науковці заявляють так: «Найчисельнішим стало переселення до З'єднаних Держав Америки і Канади... Тут нові українські переселенці, між якими найшлося багато визначних українських наукових, громадських і політичних діячів, принесли великий вклад у тутешнє організоване українське життя і почали відігравати у ньому визначну роль... Українська еміграція, розсіяна по цілому світі, добре зрозуміла, що її основним завданням є: не втратити свого власного національного обличчя і всіма доступними їй засобами допомагати визволенню своєї Батьківщини» [15].

Об'єктом наукового вивчення преса української діаспори слугує у працях М. Марунчака. Аналіз періодики до 20-х років ХХ ст., зокрема, її проблематики і тематичного спрямування, причин та передумов виникнення видань ліг в основу нарису «Історія преси, літератури, друку піонерської доби».

Найвагомішим внеском в історіографію окресленої проблеми є праця М. Марунчака у двох томах «Історія українців Канади», у якій розглянуто історія виникнення діаспорної преси у США і Канаді, визначено історичні межі трьох періодів еміграційного процесу, з'ясовано роль і значення преси у становленні української спільноти в Канаді. Завдяки М. Марунчакові вийшла у світ наукова

розвідка газети «Сифтонські новини» – першого двомовного видання, у якій автор з'ясовує історичні чинники примусової двомовності у Канаді.

Головною метою цих видань є розповсюдження серед емігрантів у США та Канаді, а також інформування іммігрантів про події в Україні та підтримка контакту з їх етнічною батьківщиною. Проте, одночасно виникла необхідність ознайомити жителів англomовних країн з найважливішими етапами життя діаспори, щоб контактувати із середовищем, частиною якого вони є. Тому поява двомовних журналів видається закономірною. Засновники такої преси були зобов'язані володіти на досить високому рівні не лише своєю мовою, словниковим запасом та фразеологічно-морфологічною основою, а й мовою іноземців (в даному випадку англійською).

Для цього найбільш підходящим методом є використання фіксованого мовного комплексу, відомого всім носіям мови та широко використовуваному в усній та письмовій мові.

Українська преса також є популярною і в Канаді. До Першої світової війни Канада видавала 24 українські часописи. Це видавництво була особливою, оскільки вважається, що початок української еміграції до Канади припадав на 1891 рік, а першими українськими поселенцями були Івана Пилипів і Василя Єлиняк – вихідці із Небилова на Прикарпатті. Згодом до них почало підселятися все більше українців, що є поясненням того, чому у Канаді українські ЗМІ з'явилися раніше, ніж у США.

Поява перших часописів у Канаді фіксується після 1900 року. Їх заснування пов'язане з діяльністю архімандрита Арсенія Чеховцова, який почав видавати журнал «Канадійська нива» у Вінніпегу.

Хоч А. Чеховцов і систематично керував відділом «Корм духовний», оволодіти навиками журналістикознавства йому не вдалося. З цієї причини всю роботу з газетної справи він передав А. Старовдорову.

Написання статті «Українська преса в Канаді» належить публіцисту Д. Лобаю, який протягом 1919–1935 рр. редагував прокомуністичну газету

«Українські Робітничі Вісті», відзначився у співпраці із такими виданнями українців у Канаді, як «Правда», «Вперед», «Український Голос».

Свою працю автор починає з історичних відомостей: «Усі три перші українські газети мали одне спільне: їх почали видавати не-українці. “Канадійський Фармер” видавали англійці з Ліберальної партії, “Слово” започаткували англійці з Консервативної партії, а “Ранок” почала видавати канадійська пресвітеріянська церква» [16].

Видання 18-ти номерів газети «Червоний Прапор», яка також поширювалася у Вінніпезі протягом 1907–1908 рр. належить українцям – соціалістам-інтернаціоналістам». Наступного року 1909 р. її витіснив соціалістичний часопис – «Робочий Народ».

Д. Лобай презентує популярну українську періодику в Канаді за наступними критеріями: періодичність і місце виходу, рік заснування, інформаційний напрям, обсяг, якість паперу, наявність ілюстрацій, дані про власника та редактора. Окрім цього, автор статті, який із 1913 р. є громадянином Канади представив огляд 50-літньої історії української преси в Канаді, виокремивши пресу, яка не відзначилась періодичністю, англійськомовну українську пресу, комуністичні видання. Автор зазначив, що у процесі огляду, ймовірно, пропущено деякі видання. На завершення праці опубліковано статистику не діючих видань. Станом на кінець 1952 р. 26 газет і журналів та 104 видання припинили своє існування.

Сутнісним доробком Д. Лобая є порівняння української преси США та Канаді: «Своїм форматом, зовнішнім виглядом, друком і розкладом матеріялу канадійські українські газети й журнали подібні до американських. Але в видавничій справі є між ними різниця. В Америці українські газети видають заповомові союзи для своїх членів. У Канаді таких союзів нема і видавництва часописів спираються безпосередньо на своїх передплатників і читачів» [17].

Українська діаспора у Канаді видавала й інші часописи, де основною метою було не об’єднання спільноти, а ведення дискусій та суперечок.

Подібне явище було відображено у таких виданнях: «Ранок», «Слово», «Червоний прапор». Помітною мірою цього уникали газети «Український голос», «Канадійський русин» (1911 р.), стратегією яких було єднання нації, шляхом просвіти, науки і пропаганди християнської моралі.

Водночас починає зароджуватися українська періодика в Бразилії. В 1907 р. першим друкованим виданням у цій країні стає двотижневик «Зоря», видавцем якого є Товариство «Просвіта» в Курітібі. Повідомивши про це у першому номері, видання зазначило свою мету – об'єднувати і просвітляти.

Змістом перший українсько-бразильський часопис значно відрізнявся від своїх колег США та Канади. Значний відсоток наповнення займали літературні твори, зокрема поезії місцевих авторів, серед яких Г. Тандра, М. Бірецький, Г. Чорній, а також передруки творів українських письменників.

«Зоря» намагається будь-яким чином забезпечити продовження свого поширення серед української еміграції у Бразилії. Процес розповсюдження видання можна було відстежити на його сторінках, де періодично публікувався список передплатників.

Відомо, що станом на 1908 р. налічувалося 113 цілорічних передплатників і 36 тих, хто передплачував газету на півріччя, або квартал. На перший погляд час ця цифра вважалася поважною, проте коштів за передплату виявилось недостатньою для самофінансування. Попри усі намагання, збільшити кількість читачів не вдалося і вже за рік «Зоря» припинила своє існування.

Незабаром її місце зайняв «Прапор» – двотижневик «Комітету народної друкарні», діяльність якого тривала упродовж двох років, спочатку в Курітібі, а потім в Прудентополісі за редакцією С. Петрицького, К. Гутковського.

У цьому ж місці в 1913 р. «Видавнича Спілка» представила світові просвітній двотижневик під назвою «Праця», діяльність якого тривала до Першої світової війни.

Головним орієнтиром і прикладом для часопису була українська преса США і Канади. Згодом з'явилися були видання «Прапор», «Праця». Варто

підкреслити, що внаслідок різних обставин достатнього розвитку українська преса у Бразилії не набула і не стала чинником формування громадської думки.

М. Боровик є одним із першодослідників історичних передумов виникнення української еміграційної преси в Канаді. Працю «Початок української преси в Канаді», що стосується цієї проблеми розміщено в газеті «Український самостійник» в 1961 році.

З точки зору досліджень двомовних українських англійських журналів важливим є ще одне ретельне дослідження витоків еміграційної преси – книга М. Боровика «Україно-канадська преса та її значення для канадських меншин». М. Боровик представив життя українських меншин у Канаді та надав унікальні факти та статистичні дані про життя діаспор. Науковець вивчає передумови появи нових видань, зазначаючи період виходу перших канадських часописів, згадує про їх редакторів, тираж територію розповсюдження. У переліку досліджуваних ним газет – найдавніші українсько-англійські двомовні видання «Аляска Геральд» та «Канадійський фермер».

Праця М. Варварцева «Агапій Гончаренко-піонер української імміграції в США» присвячена засновнику першого діаспорного видання «Аляска Геральд» Агапію Гончаренку. Серед представників діаспори – А. Животко, ще один дослідник української преси у США та Канаді, який відзначився найбільшою спробою не лише вивчення еміграційних процесів, чисельності української еміграції у світі, але й систематизації діаспорних періодичних видань. Результати дослідження відображено у його праці «Історія української журналістики», яка є доповненням «Нарисів історії української журналістики».

Автор зосереджується виключно на історії преси, але оскільки в цих відносно невеликих книгах він розглядає й ту пресу, яка може використовуватися в Україні та за кордоном, очевидно, що в ній можна знайти історію української еміграційної преси у США та Канаді. Робота А. Животка – це опис лише найпопулярніших часописів та нарис їхньої історії.

Питанню проблем журналістської діяльності не лише в Україні, а й в цілому світі, розвитку преси, реалій її функціонування, значення у формуванні

громадської думки присвятили себе О. Бочковський та С. Сірополко у книзі «Українська журналістика на тлі доби». Автори подають результати порівняння українських, англійських, американських методів журналістики для того, щоб поглибити національну свідомість, діляться досвідом американських та канадських періодичних видань, вказують на ряд вимог до мови кореспондента, відповідно, до мови часопису.

Робота О. Гриценка є досить важливою у вивченні етнічної преси та її статусу у різних комунікаційних системах, контент-аналізу діаспорних видань, враховуючи і двомовні. Преса є головним фактором збереження національної ідентичності українців у США та Канаді, і, водночас, механізмом впливу на політичні, етнокультурні установи, інститути, на спільноти, пов'язані з певними явищами суспільного життя, особливо в межах етнонаціональної сфери.

Цікавим доповненням до його досліджень з питань американської та канадської преси, яке заслуговує уваги є робота «Українська преса США та Канади – завдання та проблеми – на прикладі публікацій «Свободи» і «Нового шляху». Вчений окреслив напрямок розвитку тем еміграційної преси з часів незалежності України. Він зазначає, що «огляд публікацій умовно можна розподілити на три рубрики. До першої належать ті, в яких розглядають українську діаспору і зовнішньоекономічне життя України; до другої – питання мови, культури, національних традицій українців; до третьої – міжнародні зв'язки української діаспори різних регіонів світу, в тому числі з Україною» [18].

Дослідник зауважує, що «українська преса на заокеанських землях була і залишається засобом зв'язку як всередині української імміграції, так і між нею та її батьківщиною. Вона (періодика) є важливим елементом духовного життя, який постійно працює на підтримку і розвиток етнокультурних традицій нашої діаспори. Ця преса прагне до того, щоб національні культурні цінності не згубилися в морі довоколишніх культур і не втратили свого коріння» [19].

Досить об'ємне коло питань духовної і видавничої праці, що стосуються масової еміграції в країнах Європи після Першої світової війни; після поразки у

національно-визвольних змаганнях 1918–1920 рр.; після завершення Другої світової війни розглядає Н. Сидоренко.

У науковому дослідженні «Національно-духовне самоствердження» автор чітко окреслює і відображає національний патріотизм військовополонених щодо проблем збереження української мови та культури. «Майже в усіх публікаціях наукових часописів чи еміграційних видань, – зауважує Н. Сидоренко, – відчутна однастайна думка: національно-освідомлююча праця мала вагомі наслідки для духовного самоствердження» [20].

Статистичну інформацію про українську пресу за кордоном подає Ю. Тернопільський у праці «Українська преса з перспективи 150-ліття», що складається з алфавітних показників української періодики у таких країнах світу, як Канада, США, Аргентина, Англія, Франція, Бразилія, Бельгія, Італія, Чилі, Румунія, Польща, Чехословаччина, Швеція, Югославія.

Вичерпним та інформативним є дослідження М. Тимошика «Історія української журналістики і видавничої справи в Канаді», метою якою є поглиблення відомостей про історію української журналістики і аналізу пресової діяльності українських емігрантів.

«Українські періодичні видання Західної України, країн центральної та західної Європи (1914–1939 рр.)» є науковим дослідженням М. Маринюка, яке слугує доповненням до бібліографічної інформації про українців на території України та за кордоном.

У праці «Англійсько-Українське шкільництво в державній системі Манітоби» Б. Білаш провів ретельну оцінку функціональним проблемам двомовної українсько-англійської преси у США та Канаді та визначив передумови їх виникнення. На основі документів Міністерства Освіти автор дослідив появу та розвиток українських шкіл у Сполучених Штатах, підтвердив їх через організаційні документи та окреслив двомовне питання шкіл для емігрантів-українців у США на той час. У праці, хоч і поверхово, проте доведено значення преси у справі шкільництва.

Етнічна преса та історичні умови української еміграції як такої, привертала значну увагу відомого дослідника українських діаспорних питань, представника української діаспори М. Куропася. Його загальновідоме наукове дослідження «Історія української еміграції в Америці: Збереження культурної спадщини» побачило світ у 1984 році у Нью-Йорку.

Працю А. Шлепакова «Українська трудова еміграція у США і Канаді (кінець XIX – початок XX ст.)», не можна відзначити у висвітленні умов започаткування та формування перших діаспорних видань. Однак це дослідження наголошує тому, що діаспора використовує пресу, як особливий об'єднувальний та інформаційний орган. Не залишено поза увагою і проблему зародження діаспори у Північній Америці.

Умови життя діаспори Канади та її чисельність досліджував О. Мартович у праці «Ukrainians in Canada (The Formative Year 1891–1924)».

Деякі газетно-журнальні публікації (Шкляр В. «Журналістські навички: новинна поетика»; Лос Дж., «Сучасна світова преса та проблеми моральної та економічної кризи на рубежі часів»; Попок А. «Українська преса: реальність та перспективи»; Бурда Т. «Мотивація двомовної поведінки мови»; Біличенко С. «Геополітична стратегія України»; Скаленко О. «Роль інформаційних факторів у формуванні духовно-морального правового простору суспільства»). Ознайомлення із багатим змістом цих творів допомагає чітко уявити стан сучасних імміграційних ЗМІ не лише у США та Канаді, а й у світі.

Висновки до розділу. Підсумовуючи, можна сказати, що історія українського етнічного журналістикознавства триває понад 120 років. Завоювати своє місце у світі стало головним завданням преси української діаспори. У процесі її розвитку спостерігалось два шляхи: розквіт та поступове зникнення такого самобутнього явища, як українська етнічна преса.

Українські видання в еміграції відіграють важливу соціальну роль – реалізують підтримання постійного зв'язку між українцями в діаспорі, водночас, надають можливість публічних дискусій щодо питань побутового, культурного, політичного, економічного та наукового характеру. Водночас, вони

закликають до єдності для консолідації нації та постійно нагадують емігрантам про відповідальність перед батьківщиною.

РОЗДІЛ II

2.1 Журнал «Ukrainian People»

Одним із популярних українських видань у США є «Ukrainian People» – провідний щомісячний українсько-американський журнал в Північній Америці, видавництво якого здійснюється у Чикаго.

Перший номер «Ukrainian People» вийшов 1 жовтня 2015 року в Чикаго, Іллінойс, США. Його засновником є компанія Universe Entertainment, Inc. Журнал був надрукований на глянцевому папері і складався з 64-х сторінок розміром 21.5 см x 28 см. Видання було професійно оформленим і якісно віддрукованим. Таким воно залишилося і сьогодні.

Редакційна політика ставить собі за мету об'єднати українців усього світу та інформувати про життя української діаспори Чикаго, Іллінойсу, США і Канади та інших українських діаспор світу. Також, підтримує демократію в Україні та культурні заходи в Північній Америці.

Редактором щомісячника є – уродженка Дрогобича Львівської області, засновник Незалежного сайту українців в Італії «Лелеки», член Національної спілки журналістів України Ольга Руда.

Саме вона є автором більшості публікації, розміщених на сторінках видання. Традиційно, її підписом відзначається «редакторська стаття», яка розпочинає основний інформаційний блок кожного номера. Від імені редактора матеріали подаються у вигляді різноманітних журналістських жанрів, переважна більшість з яких – художньо-публіцистичні.

Зокрема, один із портретних нарисів Ольга Руда присвятила гуцулці Ксені, яку оспівують в українській пісні, підкреслюючи, що це не вигаданий дівочий образ, а реальна дівчина із Шешор на Івано-Франківщині: *«Її ім'я – Ксенія Бурачинська-Данилишин. І жила вона в Чикаго. Я часто помічала її на недільних богослужіння в греко-католицькій церкві святого Йосифа Обручника в Чикаго цю привітну і скромну жінку. Одним парафіянам було відомо, що саме для неї була написана пісня-танго «Гуцулко Ксеню», а інші навіть не*

здогадувалися. 5 червня 201 року на 93-му році життя пані Ксеня відійшла у вічність».

Авторка наводить фрагмент з історії написання самої пісні, героїнею якої стала гуцулка Ксеня: *«У 1937-му році у Шешорах відзначали тринадцяті уродини малої Ксені Бурачинської, яку любили не тільки рідні, а усі гості пансіону. Дядько дівчинки, учитель Роман Савицький, запитав племінницю, що вона хотіла б отримати у подарунок. «Напишіть мені пісню про гуцулку», – просто відповіло дівча».*

Із прикінцевих рядків нарису *«запрошуємо вас ділитися з нами інформацією про знаменитих українців діаспори Чикаго, про їхній внесок у розбудову громади, а ми розповідатимемо про них на сторінках нашого часопису»* можна зрозуміти, що «редакторська стаття» у цьому жанрі є досить частим явищем у виданні [21].

Часто у своїх публікаціях через художній контент редакторка проводить серйозні теми. Її есе «Епідемії, війни й фінансові кризи – це попередження нам усім?» – це, на перший погляд, звичайна розповідь про свою бабусю, яка пережила чимало життєвих труднощів: *«Моя баба Юстина в своєму житті витримала багато катаклізмів: не виходячи зі своєї хати, вона жила на землях Австрійської Імперії Франца Йосифа, Польської Республіки, Радянської України. Добре пам'ятала масові арешти українців поляками та навіть вбивства під час пацифікації у Галичині».*

Проте, як стає зрозуміло з останнього абзацу, відомості з біографії бабусі були порівнянням із сьогоденними реаліями і головний посыл публікації полягає у тому, щоб замислитися над сенсом свого життя, беручи до уваги досвід минулих поколінь. Тому щодо зіткнення планети з пандемією коронавірусу, авторка висловлюється так: *«Можливо, цей вірус надісланий, щоб нагадати нам про важливі уроки, які ми, здається, забули? Ми мусимо їх вивчити, хочемо цього, чи ні»* [22].

«Ukrainian People» – масовий часопис, розрахований на широке коло читачів. Цільовою аудиторією видання є представники діаспори Північної Америки віком від 18 до 100 років.

Аналізуючи зовнішній вигляд журналу, можна підмітити, що неабияку увагу привертає яскрава обкладинка зі світлиною відомих українців: людей мистецтва або дівчат в українських строях, зокрема, співачки Оксани Мухи, гумориста Сергія Притули, акторки Ольги Сумської. На тлі світлини розміщено назву провідної теми номери та ще назви чотирьох найактуальніших матеріалів.

Кожен випуск журналу має різноманітне оформлення обкладинки, але стабільну наявність вихідних відомостей: сайт, адресу, штрих-код, ціну, тощо.

Титульна сторінка містить сталий логотип-назву: на всю ширину аркуша – «Ukrainian», нижче – «People» прописано втричі меншими літерами. Другу сторінку кожного номера присвячено редакторській статті. Третя сторінка презентує зміст і чотири світлини, які анонсують одну із публікацій кожного тематичного блоку. Над фотографіями вказані сторінки. Назви блоків подаються великими блакитними літерами. Матеріал, який анонсовано, розпочинає відповідний блок.

Нерідко після назви публікації у змісті подається ще й підзаголовок, що додатково акцентує основну думку або ідею матеріалу. Такий спосіб рубрикацій матеріалу, з одного боку, активізує зацікавленість читача, а з іншого – готує його до певного сприйняття.

Особливістю сторінки змісту є опис обкладинки, у якому зазначаються відомості про модель, її образ. Часто трапляються і додаткові відомості: *«На фото – учасниця фотопроєкту вінничанка Вікторія Костюк. Її син – Євген Костюк пішов на війну добровольцем у 2014 році, навіть не попрощавшись з батьками»* [23].

Внутрішню структуру журналу визначають рубриковані розділи та різноманітні за жанром, обсягом матеріали.

У сучасному «Ukrainian People» нараховується 5 постійних розділів: «Чікаго», «Україна», «Діаспора», «Розваги», «Здоров'я», назви яких подано у

рамках, що займають чверть сторінки на початку розділу. Близько 15 підрозділів, представлених у виданні чергуються у кожному номері.

Розділ «Чикаго» окреслює відомості про події в діаспорі Чикаго, а також відомих чиказьців. Такою є публікація «Обладнання від Союзу українок Америки рятуватиме немовлят в Україні» про «чиказьку» благодійність для української медицини. В інформаційному звіті йдеться про те, що Союз Українок Америки передав кювез-інкубатор для Тернопільської обласної лікарні. Матеріал розміщено на двох сторінках, доповнено світлинами та підзаголовком, у ролі якого послугував коментар однієї із благодійниць: *«Якщо врятуємо життя бодай однієї дитини – буду вважати свою місію в житті виконаною»*[24].

Серед журналістських жанрів у межах рубрики не рідше трапляються й художньо-публіцистичні. Об'ємний портретний нарис про двох видатних представників української діаспори Чикаго Степана та Мирона Куропасів розподілено між липневим і травневим номерами журналу.

Зокрема, останній присвячено Мирону Куропасю – автору наукових і значної кількості публіцистичних досліджень історії еміграції українців до США та процесу зародження й функціонування Українського народного союзу.

Для висвітлення його громадсько-політичної діяльності відведено три сторінки видання: *«Симбіоз поваги та відданості традиціям українського та американського суспільства став запорукою активності М. Куропася не лише в житті українців США й України, а й у політичному і громадському житті країни, у якій він народився»* [25].

Подібним за інформаційним напрямом є блок «Україна», в якому йдеться про життя українців Північної Америки та світу. Підтвердженням цього слугує аналітична стаття «Російсько-Українська війна: Путін не має уникнути відповідальності». Олена Зеркаль, колишня заступниця міністра закордонних справ із питань європейської та євроатлантичної інтеграції порушує питання безкарності російського президента, зокрема за втрати на сході України протягом крайніх 6-ти років: *«...коли йдеться про людські втрати, які на сході*

України сягнули 14000 життів чи 298 жертв збитого літака рейсу МН-17, питання відповідальності однозначно повинно переважати. Хто має відповідати за ці всі трагедії? Чи може президент Росії Володимир Путін насолоджуватися безкарністю?»

Авторка викладає хронологію процесу намагання боротьби із путінським режимом, підкреслюючи, водночас, і позицію окупанта: «...путінський режим непохитно дотримується своє мантри кримського «самовизначення» та «громадянської війни» в Україні» [26].

Розділ «Діаспора» об'єднує тему життя української еміграційної спільноти. Про відзначення українцями Дня народження Т. Шевченка розповідає Юлія Бенько – «Шевченківське свято у Чикаго». За кількістю світлин, публікація нагадує фоторепортаж, однак, хронологічний виклад фактів та досить невеликий обсяг спонукає до висновку про те, що матеріал є розширеною заміткою.

Свою розповідь про захід авторка починає словами «розпочали свято зі спільної молитви з о. Сергієм Ковальчуком», які засвідчують про релігійну орієнтованість української діаспори [27].

Рубрика «Розваги» включає декілька підрубрик. Серед найчастіших можна виокремити наступні: «Мандри», яка знайомить читачів з новими туристичними місцями, «Гумор», що пропонує сторінку анекдотів, «Бізнес», яка дає поради для підприємців, «Стосунки» – експертні поради, тести, «Мистецтво» – новини мистецького світу, нерідко, інтерв'ю із митцями тощо.

Завершується кожен номер підрубрикою «Українська кухня». На двох сторінках «Ukrainian People» публікує актуальні рецепти: святкові або сезонні.

Час від часу видання додає тематичний блок «Авто». До прикладу, у травневому номері «Ukrainian People» публікує матеріал із виставки автомобілів, що відбулася напередодні. Інформацію подано у вигляді коротких заміток про кожен експонат із додаванням світлин до кожної.

«Літературна сторінка» з'являється на шпальтах видання теж не досить часто. Це чи не єдине місце у журналі, де можна зустріти «чистий» репортаж. У цьому жанрі подано публікацію «Чужі рідні люди», побудовану за допомогою

картинних образів та діалогів. Так Олена Богатиренко описує дорогу додому, викладаючи інформацію у хронологічній послідовності. Застосовуючи деталі, авторка «впускає» читача на місце події: *«Розплющую очі. Мабуть, заснула. Навколо мене нікого немає. Ні кордону, ні звичайних людей, ні машин, ні військових у чужій формі. Мій синій паспорт лежить на землі у степовій пиллюці. Нікого. Тиша. Сонце пече так, що можна втрати розум»*.

Ідея репортажу – показати, як важко українцям потрапити додому, до Криму. Авторка, за допомогою потужного емоційного забарвлення намагається передати вплив анексії Криму, зокрема, на стосунки між рідними людьми: *«Це триває вже чотири роки. Розмови, які неможливо обійти, зупинити, які розривають серце, мозок і змушують опускати руки. Як не намагайся говорити про погоду і здоров'я, все одно торкаєшся цієї теми, і кожна розмова закінчується сльозами, сваркою і нерозумінням, як жити далі»* [28].

Поза рубрикою залишаються матеріали про успішних українців на початку основної частини, але водночас маркуються дрібним підписом «Наші інтерв'ю», який за дизайном ризниться від решти шрифтів.

У публікації такого формату опубліковано бесіду із володаркою нагороди «Оскар-2020», українкою за походженням Оленою Андрейчевою, яка 25 років тому поїхала на навчання до Великої Британії: *«Мені тоді було 11-ть. Майже тінейджер (усміхається). Та попри юний вік, я розуміла, що треба старатись, адже не всім випадає такий шанс...»*, – коментує героїня інтерв'ю [29].

Реклама у «Ukrainian People» заслуговує окремої уваги, оскільки відзначається високою якістю та великою кількістю на шпальтах. Майже кожна друга сторінка журналу містить рекламу, подану переважно у форматі рекламного оголошення. Найчастіше «Ukrainian People» рекламує місцеві медичні центри, магазини, заклади харчування, оголошення щодо працевлаштування. Варто зазначити, що видання фінансується виключно за кошти від реклами, яка займає від 30 до 40 відсотків контенту.

Хоч реклама у журналі спрямована на українську спільноту, нерідко рекламні оголошення публікуються англійською мовою, або ж українсько-англійською.

Журнал розповсюджується в українських громадських, культурних, духовних організаціях, українських кредитних спілках, юридичних, медичних, страхових компаніях, спа- та косметичних салонах, європейських магазинах, школах українознавства, тощо.

«Ukrainian People» є двомовним виданням. Окрім реклами, матеріалам, надрукованих англійською мовою присвячено декілька сторінок у кожному номері.

За яким принципом обирається матеріал для «англійської сторінки», визначити не вдалося. В одному номері – це рубрика «Розваги», в іншому – це огляд суспільно-важливої теми, як наприклад, засудження екс-президента України у статті «Коротка історія корупції в Україні: епохи Ющенка». Звинувачення у корупції висловлює Катерина Горчинська, аналізуючи діяльність президента під його час каденції.

2.2 Тижневик «Нова газета»

«Нова газета» – сучасний тижневик для української громади в США.

Українсько-американська щотижнева газета створена в жовтні 2008 року у Нью-Йорку. «Нова газета» надає українській громаді та читачам в Україні вичерпну, безцінну інформацію про важливі політичні, економічні та культурні події в США, Україні та в усьому світі. «Нова газета» допомагає новим емігрантам з України інтегруватися в американське суспільство та зрозуміти реалії американської мрії з точки зору бізнесу, медицини, фінансів, освіти, правосуддя та правової системи.

Обкладинка видання – найперше, що привертає увагу завдяки високій концентрації червоного кольору: ним виділено першу літеру у назві газети, заголовки анонсованих матеріалів, назви тематичний блоків, вихідні дані, тощо.

Останні у свою чергу містять відомості про дату, місце та номер випуску видання, що дублюється як українською, так і англійською мовами.

Символічно надруковано і назву: перше слово – «Nova» – англійськими літерами, друге – «газета» – українськими.

Вгорі шпальти можна помітити зображення українського герба, поруч із ним – позиціонування газети – «український тижневик».

У центрі розташований анонс провідної статті номера, зі світлиною, що займає чверть сторінки. Такою публікацією у грудневому випуску стало інтерв'ю «Дональд Трамп: «Нинішні вибори – це шахрайство».

Заголовок дає зрозуміти читачеві, про що йдеться у матеріалі: експрезидент США Дональд Трамп висловлює переконання щодо фальсифікації президентських виборів, наводячи аргументи, чому вважає Джо Байдена «нечесним гравцем»: *«Демократи організували пересилку поштою мільйонів, мільйонів і мільйонів мерців. Один і той самий виборець надсилав по чотири бюлетені. Але ще гірше те, що мертві люди начебто з того світу «подавали заявки» на отримання бюлетеня для голосування поштою!»* Ще одним припущенням Трампа є те, що *«Джо Байден не міг набрати голосів більше, ніж Обама в округах, де переважають афроамериканці»* [30].

Продовжуючи опис першої шпальти, варто виокремити ще одну особливість. Внизу сторінки газета розміщує відомості про свято або знаменну подію, яка припадає на період цього випуску. До прикладу, Всесвітній день волонтера відзначається 5 грудня, відповідно, у першому грудневому номері «Нова газета» висвітлює цю інформацію із зазначенням сторінок, на яких опубліковано матеріал про цю подію.

До дня української писемності, що також анонсовано на першій шпальті, газета оприлюднила запрошення для українців за кордоном до написання Всеукраїнського диктанту національної єдності. До замітки додано низку

інформаційних деталей, зокрема про те, що 2020-й рік – ювілейний, оскільки радіодиктант започатковано у 2000 році.

Основний текстовий блок кожного номера відзначається колонкою редактора. Ним у виданні «Нова газета» є 69-річний Валентин Лабунський, колишній киянин, який нині проживає у Нью-Йорку.

Спільною рисою редакторських матеріалів у кожному номері є незмінний її заголовок «65 рядків від редактора» та звернення «Доброго дня, шановні читачі!». Часто, у своїх публікаціях редактор закликає до громадянських вчинків, зокрема допомогти нужденним, що є більше, спонукає бути покірними Богу: *«Як часто ми молимося і звертаємося до Господа з проханням допомогти нам? Але найкращою «молитвою» до нього будуть наші конкретні справи. Прийдімо до нужденних і обтяжених, аби допомогти, або розрадити, аби заспокоїти їх!»*[31].

Ймовірно, релігійність редактора мала б позначитися на загальній проблематиці видання, втім публікації на церковно-релігійну тематику на сторінках «Нової газети» – це рідкість.

Все ж, основним тематичним напрямом видання є політична ситуація в Україні, якій часто присвячуються об'ємні матеріали. Інформаційний звіт про Революцію Гідності до її 6-ї річниці опубліковано в декількох номерах. У хронологічній послідовності автор викладає відомості про події кожного дня Євромайдану. До прикладу, про 16 січня 2014-го року читаємо таку згадку: *«Цього дня у 2014-му році Верховна Рада України ухвалила пакет законів, які дістали назву «диктаторських». Вони були проголосовані з порушенням регламенту й стосувалися обмеження свобод громадян. Наступного дня пакет ухвалених законів підписав тодішній президент Янукович. Незважаючи на численні протести й заклики світової та української громадськості не публікувати тексти законів, їх все ж було оприлюднено»* [32].

Оскільки особливостями звіту, як жанру не передбачено висловлення автором суб'єктивізму, певного осуду чи схвалення у цій публікації не спостерігається, чого не скажеш про аналітичний огляд «Хто керує Україною?».

Ігор Лосєв зіставляє думки українських політичних та громадських діячів про ситуацію у країні, висловлені на провідних національних телеканалах. Так, за словами автора, військовий експерт Олександр Мусієнко *«сказав на «Прямому», що з російської сторони лінії розмежування постійно чути пересування військових колон, постійно завозяться боєприпаси . Це робиться просто так, без будь-якої мети? Ні, тут явно йде підготовка до того, для чого потрібні боєприпаси і бойова техніка»*.

Ще один об'єкт обговорення – інцидент, як висловлюється автор, «між своїми» – ведучим телеканалу «Прямий», який є власністю Петра Порошенка та народною депутаткою від партії «Європейська солідарність»: *«...Вересень-Ситник дав слово народній депутатці Софії Федині, яка почала наводити факти про результати діяльності нинішньої влади. І тут ведучий раптом вибухнув, його охопила істерика і він почав кричати на народну депутатку, звинувачуючи її у брехні»*. Таку поведінку медійника журналіст прокоментував наступним чином: *«Ведучий постійно підкреслює, що в нього у студії – господар він і тільки він. Чи означає це, що йому все дозволено, зокрема, й хамські реакції на своїх гостей? Щоправда, й самі гості не повинні дозволяти себе принижувати. Софія Федина не дозволила, й за це їй респект. Треба було б і пану Миколі не забувати, що він виступає не в себе на кухні, а на всеукраїнському телеканалі»*.

Врешті, висвітливши усі актуальні думки щодо ситуації в країні, автор робить і власний висновок: *«Не думати головою – це особливість нинішньої влади й, на жаль, значної частини українського суспільства»* [33].

Чимало місця на шпальтах видання відводиться темі спорту, культури, мистецтва, літератури, проблемам реалій. Газета друкує багато матеріалів пізнавального змісту про визначні місця Америки. Таким є «До Женеви через Каїр, із зупинкою у Вавилоні», авторами якого є головний редактор Валентин Лабунський із дружиною Катериною Кіндрась. Публікація, що займає дві шпальти є результатом подорожі подружжя, до того ж не до Швейцарії та Єгипту, як можна зрозуміти із заголовку, а до штатів США із такими

топографічними назвами: *«На мапі США є 20 Оксфордів, 4 Лондони, 13 Берлінів, 14 Атен, 9 Римів, 11 Парижів, 10 Одес, 2 Севастополя. Вони з'явилися на американській землі разом з європейською імміграційною хвилею – переселенці з Європи, освоюючи континент, оточували себе рідними й звичними назвами»*[34].

Водночас, чимало газетного простору присвячено знайомству читачів з творчими доробками земляків – віршами, новелами й оповіданнями, шедеврам образотворчого мистецтва. Такі матеріали представлені у рубриці тематичному блоці «Дзеркало».

Загалом, вивчаючи архівний матеріал, було виявлено наявність близько 20-ти газетних рубрик, що наповнюють 36 сторінок видання.

«Міжнародна панорама» презентує світові новини у форматі коротких інформаційних заміток. Серед найактуальніших події, які оприлюднило видання – «Землетрус у Туреччині», «Теракти у Відні», «Парламентські вибори у Грузії», «Президентські вибори в Молдові».

Також, сторінку із заміток представляють дві подібних за змістом рубрики «В Україні та «В Америці», які, відповідно, розповідають про новини цих двох країн.

Тематичний блок «Як це було» згадує визначні події в історії України, Америки та світу в цілому.

Напередодні президентських виборів у США з'явилася тематична рубрика «Вибори – 2020». У статті про масові фальсифікації під час голосування «Лукашенку навіть і не снилося» використано репортажні моменти задля кращого розуміння ситуації: *«На місцях люди Трампа побачили жахливу картину: якісь чорношкірі люди без будь-якого контролю виконують чийсь указівки й ведуть свій «пекельний підрахунок» – бюлетені з Трампом на посаду президента летять в сміття, а натомість надходять нові й нові, штучні, які називають «голосуванням поштою».*

Насамкінець, власні висновки про виборчий процес сміливо робить автор публікації: *«Трамп не буде Трампом, якщо не почне бійку за вкрадені в нього голоси. А з огляду на те, що у Верховному суді США нині домінують*

консерватори, все ще може змінитися. І Джо Байдену рано відкорковувати шампанське» [36].

Однією з непостійних є газетна рубрика «Пам'ять», яка представлена портретними рисами. «Бабуся Лю» – біографічний матеріал про Людмилу Твердохліб, яка відійшла у вічність. Як відомо із публікації, вона була найстаршою волонтеркою України: *«Легендарна Бабуся Лю постійно й невтомно допомагала пораненим у «Мечці» – шпиталі мені академіка Мечникова. Возила туди яблука, пиріжки, гарячі обіди, а на свята – лакітки»*. Матеріал у пам'ять про добродійницю підготували волонтери Благодійного Центру міста Дніпро [37].

Продовжуючи аналіз жанрового наповнення, слід відзначити, що «Нова газета» – чи не єдине періодичне видання, яке публікує сатиричні художньо-публіцистичні жанри. Зокрема, памфлет під назвою «А судді хто?» передбачає гостре висміювання діяльності чинного президента України Володимира Зеленського, а саме, його поведінку щодо Українського Конституційного Суду: *«Уся ця історія нагадує провінційний дешевий цирк. Зе команда намагається займатися юридичною еквілібристикою, жонглювати антикорупційними нормами, виводить на арену політичного цирку різних клоунів, що демонструють нібито смішні трюки» [37].*

Переважає більшість журналістських матеріалів у видання представлена інформаційними жанрами. Про смерть футболіста Дієго Марадони «Нова газета» сповістила саме у вигляді короткої інформаційної замітки, відповівши на традиційні запитання «Що?», «Де?», «Коли?», додавши деталі про професійну діяльність спортсмена та певні відомості про його смерть: *«Тим часом, аргентинська влада почала розслідування стосовно лікаря Леопольдо Луці, який лікував Дієго Марадону. Прокуратура перевіряє версію, що його смерть могла стати наслідком недбалості медика»*.

Близько 20-ти відсотків газетного контенту займає реклама. Одному рекламному оголошенню присвячується ціла сторінка. До того ж, для реклами

відведено не прикінцеві шпальти, як у більшості подібних видань, а розподілено її по всьому газетному просторі.

Найчастіше рекламними об'єктами виступають фінансові установи (Кредитна спілка «Сума»), заклади торгівлі («Крамниця витворів ручної роботи»), українські культурні заходи («Різдвяне шоу у Нью-Йорку»), юридичні послуги, працевлаштування.

Вірогідно, що саме реклама є основним джерелом фінансування «Нової газети», як і більшості українських діаспорних видань, і публікується українсько-англійською мовою.

Окрім головного редактора, авторами газетних публікацій є дописувачі з України: політологи, культурологи, журналісти. Час від часу, «Нова газета» висвітлює інформацію, посилаючись на ЗМІ, прес-служби, інформаційні агенції.

Особливістю видання є відчуття «присутності» редактора та його абсолютна відвертість із читачами, максимальна можливість зазирнути у його особисте життя. Про те, що головний редактор «вболіває» за своє видання свідчить не лише те, що більшість матеріалів підписано його ім'ям. Щирість Валентина Лабунського простежується насамперед у його публікаціях. До своєї статті «Касетний скандал: 20 років потому» автор додає світлину і підпис до неї: «Микола Мельниченко з першою дружиною Лілею під час святкування Великодня у нашому дворі» [38].

Нова газета поширюється у близько 60-ти місцях Нью-Йорку: штаті Нью-Йорк, Нью-Джерсі, Пенсільванія, Коннектикут, Каліфорнія, Флорида, Меріленд, Массачусетс, Орегон, Вашингтон, округ Колумбія та Канада.

Мовою видання є українська. Водночас, англійською дублюється інформація на першій шпальті. Тираж видання становить 10 000 примірників на місяць.

2.3 Газета «Свобода»

«Свобода» є найстарішою та найпопулярнішою газетою української діаспори у США, єдиним друкованим органом, який безперервно видається з 1893 року. Видання ставить собі за мету інформувати українських читачів про місцеві проблеми, допомагати емігрантам швидше адаптуватися, краще пізнати нову країну, інтегруватися до її суспільства. Від початку свого існування «Свобода» продовжує наголошувати на важливості духовного зв'язку із батьківщиною та рідним народом.

Від попередньо проаналізованих видань, «Свобода» відрізняється менш яскравою першою шпальтою, проте, є інформаційно насиченішою.

Вгорі сторінки, поруч із назвою видання, можна помітити слоган: «Пам'ятаймо про Україну!», обрамлений двома горизонтальними лініями. Досить великими літерами вказано інформацію про видавця: «Видає Український Народний Союз». Вихідні дані передбачають відомості про дату випуску, вартість, веб-сайт газети, адресу видавництва та поширення, а також загальну кількість років діяльності видання.

«Свобода» – одна з небагатьох українських еміграційних видань, яка має власний логотип. Це зображення Статуї Свободи на п'єдесталі, у центрі якого – український тризуб. Обабіч п'єдесталу проглядаються два прапори, ймовірно, України та США.

Змінна текстова частина першої шпальти представлена анонсами трьох найактуальніших матеріалів номера із світлинами до них. Досить часто, з лівого боку першої сторінки газета розміщує колонку редактора із підписом «Провідна тема дня», виділену блакитним кольором.

Авторами вищезгаданих публікацій є співредактори газети письменник Левко Хмельовський та журналіст Петро Часто, проте найчастіше «Провідна тема дня» підписана останнім. Серед жанрів, у яких пише автор, переважають статті та кореспонденції.

Об'ємну статтю «Що чекає нас і нашу мову» автор присвятив проблемі української мови, розпочавши її з уривку інтернет-листування двох осіб:

«Заголки цей зазіпований файл, не юзай, засейвуй, зробимо ремейк і на саміті зможемо розраховувати на новий імідж бренду. Тут потрібен консенсус, але перед самітом слід буде оптимізувати сайти, а мій ПіСюк не витримав – пам'ять потекла...». П. Часто критикує подібну лексику, висловлюючи побоювання, що таким чином споконвічна українська мова невдовзі може зникнути. Однак, поряд зі своєю суб'єктивною думкою, автор висвітлює й іншу точку зору: *«Технократи пояснюють, що без англіцизмів неможливо обійтися, бо, мовляв, новітні технології, зокрема інформаційні, мають переважно американське походження, а з модерною технікою водночас переймаються й відповідні назви: комп'ютер, е-мейл, інтернет, новтбук, диск, байт, біт, курсор, флешка...»* [39].

Редакторські матеріали не обмежуються лише першою шпальтою. Їхні публікації часто входять і до основного контенту видання. До прикладу, Левко Хмельовський відзначається у написанні заміток. Прикладом розширеної є «Американські літаки у Полтаві», де подано інформацію про те, що існування чималої кількості аеротранспорту було виявлено завдяки зображенням на поштових марках: *«Таким чином до філателістичної Україниани мають бути включені поштові марки США 1997 і 2005 років із зображенням бойових літаків часів Другої світової війни В-17, Р-51 і В-24. У червні-вересні 1944 року вони базувалися у Полтаві, Миргороді і Пирятині й брали участь у операції «Френтік», виконували човникові бойові лети з Великобританії та Італії до СРСР і у зворотньому напрямі»* [40].

Головним редактором видання віднедавна став американський журналіст, науковий дослідник, викладач – Андрій Нинка. Його публікацій на сторінках газети поки що не спостерігалось.

Працюючи над контент-аналізом, зроблено висновок, що близько 40% наповнення видання займає реклама, яка поєднує в собі інформаційну, економічну, просвітницьку, соціальну та естетичну функції. Закономірно, що назви комерційних закладів та товарів, що рекламуються надруковано англійською мовою, а їхні функціональні особливості пояснено українською,

зокрема: «Meest» пропонує послуги кур'єрської доставки до України, що особливо актуально напередодні Нового Року.

Найпоширенішими комерційними оголошеннями на сторінках газети є реклама фінансових установ. Наприклад, Кредитна спілка «СУМА» пропонує низьковідсоткову іпотеку. Подібний спектр послуг надає «Українська федеральна кредитна спілка». Також, у вигляді рекламних оголошень анонсуються культурні заходи, такі як урочисте святкування 95-річчя Союзу українок Америки.

Наведені рекламні оголошення розміщені або на окремій сторінці, або у яскравій рамці прямокутної форми, що дозволяє відразу візуально сприйняти цю інформацію з-поміж текстових матеріалів. Як правило, вони розміщені внизу сторінки або ж у формі колонки скраю сторінки (2–3 рекламні тексти).

Попри значний сегмент реклами видання має виразну тематичну структуру, відображену у близько 30-ти газетних рубрик. Звісно, більшість розділів чергуються між собою, втім, серед постійних можна виокремити наступні: «Точка зору», «Актуальне», «Америка і світ», «Українство у світі», «Життя громади», «Україна за тиждень» тощо.

У крайній із перелічених рубрик відображено інформацію про події в Україні, що відбулися протягом останнього тижня. Такі матеріали подано у форматі колонки із хронікальних заміток. Прикладом слугує коротке інформаційне повідомлення «Українці прочитали по п'ять книжок», у якому розглянуто результати соціологічних опитувань: *«Більшість українців прочитали не більш як п'ять книжок за рік. 67 відс. населення впродовж року читали друковані книжки, 28 відс. – електронні, а 15 відс. – слухали аудіокнижки. Серед читачів друкованих книжок, які прочитали бодай одну книжку протягом останніх 12 місяців, 40 відс. придбали книжки, 39 відс. взяли з домашньої бібліотеки, 35 відс. позичили у друзів, 17 відс. взяли в публічній бібліотеці, 13 відс. отримали в подарунок і 7 відс. взяли в шкільній бібліотеці»* [41].

Публікації про найважливіші події Америки і всього світу об'єднує відповідний тематичний розділ «Америка і світ», який теж представляє низку хронікальних повідомлень з актуальними новинами. Про результати президентських виборів у Молдові йдеться в замітці «Молдова має проєвропейського президента»: *«У другій турі президентських виборів 15 листопада переможцем вийшла Мая Санду, котра здобула 57.75 відс. Голосів у змаганні з Президентом Ігорем Додоном, котрий отримав 42.25 відс. У своїй промові 16 листопада М. Санду прирекла, що Молдова втримуватиме збалансовані зв'язки з Заходом і Росією, і провадитиме „практичний діалог зі всіма країнами, включно з Румунією, Україною, європейськими країнами, Росією та Сполученими Штатами»* [42].

Варта уваги рубрика «Пережите й не забудьте», яка описує суспільно-важливі історичні події. Такі матеріали найчастіше подано у жанрі нарисів, як наприклад «Вічна пам'ять про голодомор». Олександр Панченко висвітлює спогади полтавки Неоніла Личик про Голодомор 1932-1933 років: *«В 1932 році переїжджаємо до районного містечка Нові Санджари. Я починаю ходити до школи, але початок навчання в школі затьмарюють події 1932-1933 років. Навкруги шаліє голод. Коли тато повертався з поїздок по селах, часто чула, як розповідав мамі, що робиться на селі, скільки було кругом пухлих від голоду, розказував, хто помер, а у кого тільки хата пуста залишилась – всі вимерли, кого зустрів і не міг пізнати, так змінив його голод. Трупи лежали під тинами»* [43].

Заглиблюючись у зміст видання, слід зазначити, що провідною його тематикою є церковно-релігійна та політична, а також домінує висвітлення щоденних реалій в Україні та світі.

Ажіотаж навколо церкви та релігії зумовлений отриманням Україною Томосу про автокефалію у 2019 році. До цього, «Свобода» обговорювала події, що передували цьому процесу, зокрема, про те, що «Президент України зустрівся з Вселенським Патріархом». Коротку інформаційну замітку про це подає офіційне інтернет-представництво Президента України: *«Символічно, що наша зустріч відбувається у ці святкові дні, коли мільйони українців йдуть до Церкви.*

Для мене велика честь вітати Вас словами «Христос Воскрес!», – відзначив Президент України» [44].

Проаналізувавши добірку «Свободи» за 2018-2020 роки, було виявлено, що найбільша кількість публікацій, які стосуються церкви та релігії припадає на січень 2019-го. Саме тоді було «Визнано самостійність Православної Церкви України». Інформаційним звітом під такою назвою газета вперше проінформувала про підписання Томосу про автокефалію Православної Церкви України Вселенським Патріархом Варфоломієм: *«Президент України Петро Порошенко взяв участь у церемонії і подякував Вселенському Патріархові Варфоломієві за віру і любов до України, за молитву за Україну і український народ, за мужність, яку він демонструє усе життя, але особливо починаючи з Великого Понеділка – першого дня після Великодня 2018 року, коли було розпочато публічний процес надання автокефалії Православній Церкві України» [45].*

Ще одним поясненням масового висвітлення церковно-релігійної проблематики на сторінках газети «Свобода» є той факт, що українську діаспору США у більшості складають уродженці Західної України або особи із «западенським» корінням, де найбільше віруючого населення.

Політичний аспект на сторінках газети свобода представляють у жанрах замітки, інформаційного звіту, аналітичної статті та кореспонденції.

Звіт «Опозиція в Білорусі становить безпрецедентну загрозу для Лукашенка» торкається теми президентських виборів у Білорусі. Автор послідовно описує весь процес, акцентуючи на неприйнятті суспільством результатів голосування на користь О. Лукашенка, що призвело до трагічних наслідків: *«Вночі у Мінську почалися сутички протестувальників із силовиками. Поліція застосувала гумові кулі, сльозогінний газ та затримала близько 3,000 осіб на протестах у країні, які виникли після голосування на виборах президента. В результаті зіткнень постраждали понад 50 громадян, а також 39 співробітників міліції. Одна людина загинула після того, як спецтранспорт*

в'їхав у натовп протестувальників, а в лікарнях Мінська зараз перебувають десятки постраждалих» [46].

Все ж, більшу площу газетних сторінок виділено для буденних новин. Останнім час, більшість матеріалів стосуються теми пандемії коронавірусу. У замітці «Коронавірус: нові дії уряду України» газета повідомляє про нововведення українського Кабінету Міністрів: *«уряд України готує план карантинних обмежень, який буде застосований у разі погіршення ситуації із захворюваністю на коронавірусну інфекцію», «25 листопада Кабінет Міністрів ухвалив рішення про відновлення з 1 листопада цього року виплат фізичним особам-підприємцям допомоги на дітей у зв'язку із запровадженням карантину вихідного дня», «в Україні розробляють автоматичну систему відстеження хворих на коронавірус, яка покликана оповіщати і контролювати тих, хто контактував з хворим» [47].*

Час від часу «Свобода» знайомить читачів із творчими доробками земляків, публікуючи звіти із книжкових презентацій та рецензії на друковані видання. Георгій Лук'янчук розповідає про другу книжку «цікавого талановитого поета, есеїста, публіциста, багаторічного редактора газети «Слово» Олександра Сопронюка: *«Туман» О. Сопронюка – це книга про рідну батьківщину і кохання як дві із багатьох іпостасей любови, бо кожен справжній поет із любов'ю пише на три основні теми: кохання, природа-космос, батьківщина. Поетові пощастило з музою (Анною), якою і надихана ця книга про любов до музи й батьківщини. Книга багато ілюстрована одним із найкращих наших художників – Володимиром Гарбузом» [48].*

Окремий текстовий блок у виданні присвячений «Вістям Фундації ім. Івана Багряного» – неприбуткової добродійної корпорації української діаспори США, яку засновано у штаті Пенсильванія з ініціативи колишнього остарбайтера, патріота — українця Миколи Шаблія з метою вшанування пам'яті письменника.

Слід зазначити, що найчастіше авторами журналістських матеріалів «Свободи» виступають власні кореспонденти, представники офіційних представництв української діаспори у США. Окрім цього, джерелами інформації

виступають українські ЗМІ, серед «Укрінформ», «Радіо Свобода», «Голос Америки», «Українська правда», ТСН тощо.

Окрім прибутку від реклами, спонсором періодичного видання «Свобода» виступає одна з найвпливовіших українських організацій – Український Національний Союз. Висвітленню новин УНС присвячується декілька сторінок у кожному номері у межах спеціальної рубрики «Трибуна Українського Народного Союзу». Зокрема, з нагоди 125-річчя організації, протягом всього 2020 року на шпальтах кожного газетного випуску можна побачити світлину з історії УНС із підписом до неї.

Проаналізувавши публікації видання, можна помітити певні лексичні та орфографічні особливості. Українська діаспора, що у свої більшості є представником західної України, досі послуговується правописом 1928 року, за яким належить вживати не «клас», а «кляса» (бо у мові-першоджерелі це слово жіночого роду). Такий слів-прикладів на сторінках «Свободи» виявлено чимало: Філядельфія, меморіал, соціяльний, деклямація, Нідерлянди, лавреат, пашпорт, врочиста, іслям, роля, тощо.

Зміст видання дублюється на його сторінках у соціальній мережі Facebook, а також на веб-сайті. Електронний архів «Свободи» – це унікальне джерело інформації з історії українства. Він налічує понад 23 тис. чисел газети включно з першим, яке вийшло 15 вересня 1893 року, біля сотні альманахів УНСоюзу, підбірку дитячого журналу «Веселка», книжки, що видавалися друкарнею «Свободи». Періодичне видання виходить виключно українською мовою.

Висновки до розділу. Отже, українська преса США налічує чималу кількість друкованих періодичних видань. Усі еміграційні газети та журнали в Америці об'єднує спільна мета – сприяти національно-патріотичному розвитку та інформувати про життя в Україні та світі.

Найбільш популярною та якісною за друком й змістовим наповненням українською пресою у США вважаються тижневики «Нова газета», «Свобода» та журнал «Ukrainian People». Ці видання різняться, насамперед, за проблемно-тематичним напрямом. Глянцевий журнал «Ukrainian People» пропагує на своїх

шпальтах українську національну культуру. Тижневик «Нова газета» порушує проблематику життєвих реалій України та світу. Друковане періодичне видання «Свобода» акцентує на церковно-релігійній проблематиці.

РОЗДІЛ III

Інформування про церковно-релігійне життя в Україні, виховання в людей віротерпимості, розуміння релігійних процесів, що відбуваються у державі, здійснює релігійна журналістика – галузь журналістики, покликана висвітлювати різні аспекти релігійно-церковного життя в країні.

Завдання релігійної журналістики, яка не обмежується лише конфесійними чи церковними виданнями, полягають у тому, щоб:

1. Інформувати громадськість про церковно-релігійні події як загальнодержавного характеру, що мають значення для всього суспільства, так і ті, що стосуються життєдіяльності певної релігійної громади, окремої релігійної організації.

2. Висвітлювати діяльність церковно-релігійних організацій, давати достатній обсяг інформації, щоб читачі могли скласти уявлення про принципи та особливості функціонування тих чи інших релігійних структур. До того ж, як зазначають автори підручника «Основи теорії міжнародної журналістики» О. Гриценко та В. Шкляр, ЗМІ повинні не тільки «передати інформацію про те, що сталося, а пояснити, зіставити, поглибити події року, тижня, висвітити їхні причини та показати важливі зв'язки між ними» [49].

3. Роз'яснювати читачам у максимально доступній формі особливості релігійних доктрин і вчень, їхні переваги та недоліки, еволюцію, місце в історії держави, значення для народу, що дозволить сформувати у читацької аудиторії уявлення про релігійну панораму в країні.

4. Розповідати про церковні традиції, релігійні вірування українського народу з метою повернення нації до духовних джерел, передання історичного досвіду у вирішенні суспільно-політичних, культурних і моральних проблем. Засоби масової інформації у своїх матеріалах на церковно-релігійну тематику мають розкривати позитивні ідеали минулого й сьогодення, боротися з поширенням зла, гріха та розпусти і в такий спосіб піклуватися про моральний стан особи й суспільства [50].

Історіографія дослідження – це журналістичкознавчі праці, в яких розглянуто релігійну проблематику у пресі та самі релігійні видання.

Українське журналістичкознавство з релігійної проблематики становлять праці кінця XIX – поч. XX ст., праці періоду Незалежності та діаспорні дослідження. Релігійну проблематику піднімали І. Франко, Б. Кістяківський, М. Міхновський, С. Петлюра та ін.

С. Губенко, А. Юраш, О. Чиркова, А. Бойко, розглядають церковно-релігійну пресу здебільшого в історичному аспекті.

У діаспорі свої погляди на релігію мали такі українські публіцисти та діячі, як М. Шлемкевич, В. Липинський, Ю. Вассиян, Р. Рахманний, І. Лисяк-Рудницький та ін.

Зокрема, на думку І. Лисяка-Рудницького, Україна розташована між двома світами греко-візантійської й західної культур і як законний член їх обох, завжди прагнула синтезувати ці дві традиції. Водночас автор наголошує на європейськості країни: «Україна «західня» остільки, постільки вона становить органічну складову частину Європейської спільноти народів» [51]. Але зауважує, що в національно-культурному характері існують сильні «незахідні» елементи, що зумовлено релігійним вибором князя Володимира Великого.

Натомість В. Липинський стверджував, що корені візантійського православ'я ближчі до коренів римських, на відміну від «удержавленого синодального православ'я всеросійського» [52]. Під «римським корінням» він розумів виросле з того коріння дерево католицизму. «Маючи в своїй нації і Схід і Захід, і одну і другу церкву, і один та другий – то ці то інші форми приймаючий і сам в собі переможний історичний напрям – ми мусимо, коли хочемо бути нацією, ці два напрями під гаслом єдності та індивідуальності нашої національної в собі весь час гармонізувати.

Без такої гармонізації ми гинемо як нація: підпадаєм – не завойовані ніким чужою зброєю, а завжди власним внутрішнім розкладом – під впливи то східної Москви, то західної Польщі» [53].

«Вплив на Україну з боку католицького Заходу і візантійського Сходу» – саме таку проблему порушує Ю. Вассиян в іншій праці: «Простір між Москвою і Візантією». Розглядаючи ці два протилежні релігійні світогляди, публіцист віддає перевагу Заходу католицькій церкві перед Сходом (Візантією) і відповідно східним християнством. На відміну від Заходу «в основі візантійської держави не жив і не творив один центральний антропологічний тип», адже «життя східно-римського цесарства – це властиво повільне конання в атмосфері найвищої штучності зовнішніх форм блиску, в яких уже не було тіні монументальної величі, простоти й силової дійсності римського духа» [54].

Для того, щоб з'ясувати, наскільки повно й усебічно релігійно-церковна проблематика представлена на сторінках еміграційної преси, було вивчено публікації на релігійну тематику популярної газети української діаспори у США «Свобода» (за 2018 – 2020 роки).

Матеріали на релігійно-церковну тематику становлять значний відсоток наповнення видання. Лише у чотирьох номерах зі всієї добірки був відсутній контент на вищезгадану тему. Найдоцільніше пояснити цей момент наступним чином: українську діаспору США у більшості складають уродженці Західної України або особи із «западенським» корінням, де, як відомо із соціологічних опитувань, найбільше віруючого населення.

Результати дослідження показали, що протягом 2018-2020 років газета «Свобода» опублікувала 381 матеріал на релігійно-церковну тематику.

Публікації, що стосуються релігії та церкви в тижневику «Свобода» становлять досить широкий жанровий діапазон. В основному це матеріали інформаційного характеру у формі заміток, звітів, оприлюднення виступів перших осіб держави та перших церковних осіб, інтерв'ю з ними.

Періодично на шпальтах газети серед публікацій на церковно-релігійну тематику можна знайти огляди, коментарі, рецензії, проте переважна більшість матеріалів подана у вигляді:

- заміток
- аналітичних статей;

- кореспонденцій;
- інформаційних звітів;
- інтерв'ю;
- подорожніх та портретних нарисів;
- фоторепортажів (опубліковано світлини, на яких зображено храми із зазначенням назви та місця розташування; будь-які коментарі чи додаткова інформація відсутні).

Все ж, домінантними жанрами можна вважати звіт, замітку, статтю і нарис. Останній зустрічається чи не в кожному номері видання.

Саме портретний нарис «Данило Братковський визнаний святим» розпочинає релігійно-церковний напрям у добірці.

Автор публікації Євген Цимбалюк описує портрет страсотерпця Данила Братковського, розкриває характер героя через конкретний життєвий факт: *«Про нього як людину високосовісну та глибокоморальну, справжнього патріота і захисника простого люду, говорить багато фактів із його життя. Один із них – перед повстанням під проводом Семена Палія він відпустив селян із Свищева, якими володів, на волю, оформивши усім документи на звільнення від кріпацтва»* [55].

Головний редактор тижневика П. Часто слушно зауважує, що публікації «Свободи» дають можливість створити «християнсько-церковні» портрети великих творців української духовності — Патріарха Йосифа (Сліпого) і Патріарха Мстислава (Скрипника).

Матеріали, присвячені предстоятелям Української греко-католицької та Української Автокефальної Православної Церков зустрічаються у добірці досить часто. Все ж, героєм більшості публікацій є Верховний Архієпископ УГКЦ. Найвірогідніше, це пояснюється тим, що переважна частина представників української діаспори у США є греко-католиками.

Про значимість Патріарха Йосифа (Сліпого) для українців читаємо у розширеній замітці Романа Колядюка: *«Постать Йосифа Сліпого є об'єднуючою не лише для Греко-Католицької Церкви, але і для всього*

українського народу. Ми хочемо, щоб якнайбільше людей пізнали його постать та життєпис».

Автор пише про «Свято на честь Патріярха Йосифа», викладаючи факти зі святкування 125-річчя від народження Архієпископа, зокрема подає відомості про низку заходів, присвячених події: «Відбулися також зустрічі з семінаристами, які обговорили питання богословської освіти. Молоді науковці з різних міст України та представники української діаспори зібралися в Римі. Основна мета зустрічі – пізнати контекст міжнародної церковної діяльності Патріярха Йосифа» [56].

Серед аналітичних жанрів на сторінках «Свободи» найчастіше можна помітити статтю.

Олександр Саган у своїй статті «Пропагандистська війна проти отримання Україною Томосу» спростовує наративи російської пропаганди у протидії отриманню Томосу про автокефалію Української Помісної Православної Церкви, чітко аргументуючи їх фальшивість.

До прикладу, неправдивість тези, яка говорить про те, що надання Томосу приведе до подальшого розколу Православної Церкви в Україні, оскільки УПЦ КП і УАПЦ вважаються «неканонічними», автор доводить наступним чином: *«Після отримання Томосу в Україні не буде «неканонічних» віруючих. А тому нинішнє «роз'єднання» православних віруючих природнім чином зникне. Страху Московської Патріярхії пов'язані зовсім з іншим – з можливим виходом з цієї Церкви значної частини українських віруючих»* [57].

Як найрідкісніший жанр на шпальтах видання можна відзначити інтерв'ю. Такі публікації зустрічаються лише три рази протягом трьох років.

Бесіду із Патріярхом Київським Філаретом «Свобода» висвітлює з нагоди 1030-ліття хрещення Русі-України. Кореспондент Світлана Чорна підкреслює, що від початку незалежності Україна бореться за єдину Помісну Українську Автокефальну Церкву, її відокремлення від Москви. На її журналіста «Якою є роль Церкви в утворенні незалежної української держави?» Патріярх

відповідає, що цю роль неможливо переоцінити. Без Української Церкви не може бути української державності.

Філарет підкреслює, що Церква є духовною основою держави, наводячи приклад з історії державотворення Греції: *«Коли утворилась Грецька держава, то найпершою вимогою влади і суспільства було відокремлення її від Константинопольського Патріархату. Тому що керівники держави розуміли: якщо Церква Греції перебуватиме під владою Константинопольського Патріарха, який у той час був в Оттоманській імперії, то грецької держави не буде».*

Провідним у інтерв'ю є питання надання Томосу Українській Православній Церкві, «за який моляться мільйони людей». Патріарх Філарет відверто висловлюється щодо цього процесу: *«Ми сподіваємося на те, що Українська Церква отримає Томос. Вірогідність цього — 99 відс. Велику роль тут відіграє Президент Петро Порошенко, він зумів переконати Вселенського Патріарха у необхідності такого рішення».*

Також, священнослужитель роз'яснює основну причину супротиву щодо Томосу для УПЦ з боку Російської Імперії: *«Для Москви надзвичайно важливо зберегти вплив через Церкву на Україну. І справа зовсім не в фінансах. Великого внеску Україна в Російську Церкву не дає. УПЦ МП бере церковні товари в Москві, продає їх тут, оце і є її внесок в бюджет Російської Православної Церкви. Це другорядне чи третьорядне. Головне — боротьба за першість у світовому православ'ї і вплив на Україну, за те, щоб Україна залишалася частиною Російської імперії»* [59].

Унікальною можна вважати публікацію «Книги на вшанування Митрополита Іларіона», оскільки це єдина рецензія у добірці.

Інформаційним приводом послугувало видавництво книг про Митрополита Іларіона (Івана Огієнка). З нагоди 135-ї річниці його народження науковець М. Тимошик, який досліджував цю постать, презентував дві нових книги: «Його бій за державність» та «Запізніле вороття».

Автор рецензії – Протоєрей Богдан Демчук зазначає, що у доробку професора налічується близько 200 матеріалів про Івана Огієнка: *«Повна бібліографія праць проф. М. Тимошика про Митрополита Іларіона включає чотири книжки, 23 передмови до книг І. Огієнка, упорядкованих і виданих М. Тимошиком, та 146 наукових, науково-популярних та журналістських статей і виступів»*.

Найбільшою кількістю інформаційних звітів на релігійно-церковну тематику відзначився 2019 рік.

Відтак, у лютому місяці публікацій цього жанру налічується п'ять. У вигляді звіту «Свобода» подала одну з найактуальніших новин того часу «Митрополит Епіфаній очолив Православну Церкву України». Мова йде про інтронізацію нового предстоятеля Православної Церкви України Митрополита Епіфанія.

Як властиво жанру інформаційного звіту, значна увага акцентується на учасниках події: *«...були запрошені Президент України Петро Порошенко, уряд, народні депутати, провідники політичних сил, духовенство, послы, члени делегацій Константинополя»*, їхніх виступах *«...виступив Президент П. Порошенко, який привітав Митрополита Епіфанія з днем народження (інтронізація відбулася в день народження нового предстоятеля), подякував колишнім і нинішнім батькам автокефалії, своїм співпрацівникам у парламентах і державним відомствам, які доклали руку до процесу»*, вчинках *«Митрополит Емануїл вручив предстоятелю посох, Митрополит Львівський Димитрій Рудюк передав Митрополитові Епіфанію пурпурову мантію»*, мотивації поведінки *«Почесний Патріярх Філарет не був присутній на церемонії через стан здоров'я»* тощо.

Автор подає розгорнутий опис заходу, використовуючи хронологічну послідовність викладу: *«Митрополит Епіфаній і духовенство свій молитовний день вирішили почати...»*, *«Після цього Епіфанію піднесли ознаки предстоятельського сану»*, *«Після облачення в ці церковні символи...»* [59].

Варто зазначити, що цьому матеріалу присвячено цілу сторінку і опубліковано на першій шпальті, що є частим явищем на сторінках «Свободи». Протягом досліджуваних трьох років діяльності видання публікації на релігійно-церковну на першій сторінці зустрічалися 37 разів.

Ще однією із таких є розширена замітка «Борис Гудзяк – новий митрополит в США». Автор інформує про знаменну для Української Греко-Католицької Церкви подію: *«В Українській католицькій катедрі Непорочного Зачаття 4 червня відбулася урочиста церемонія інтронізації Митрополита-Архиєпископа Філадельфійської Архієпархії Української Католицької Церкви США Бориса Гудзяка»*. Головний акцент зроблено на висловлюваннях осіб, причетних до події, зокрема, самого Митрополита: *«Я хочу перед вами і перед Богом засвідчити свою радість, мир і вдячність за довіру: за довіру Папи, Синоду Єпископів, священників і всіх вас»* [60].

Окрім того, матеріали, що стосуються церкви та релігії часто виступають у ролі провідної статті номера і публікуються від імені головного редактора видання Петра Часто.

У своїй статті «Випробування Томосом» автор звертає увагу на непорозуміння між Патріярхом Філаретом і новопризначеним предстоятелем об'єднаної Православної Церкви Митрополитом Епіфанієм, роз'яснюючи, як по-різному священнослужителі сприйняли отримання Томосу.

Молодого митрополита все задовольняє – поданий з Константинополя статус об'єднаної Церкви, згідно з яким Синод вже не матиме постійних членів і постійна ротація дає змогу Церкві постійно оновлюватися, отже – розвиватися; задовольнила його і нова назва – Православна Церква України.

«Для Патріярха ж Філарета цей Статут, ця назва, цей підлеглий статус – швидше рана на серці, ніж радість від історичного досягнення. В його розумінні це не досягнення, а регрес: Українську Церкву повернули в XVII ст., залишаючи її в зовнішньому підпорядкуванні».

Філарет вважає, що Київський Патріархат діє і діятиме далі, якщо він залишиться предстоятелем Української Православної Церкви Київського

Патріархату і зберігає за собою уповноваження скликати Собор, і що врешті-решт Київський Патріархат буде визнаний світовим православ'ям [60].

Релігійно-церковна тематика на сторінках газети «Свобода» повністю залежить від розвитку подій у межах галузі. Проаналізувавши добірку, можна виокремити три події, яким присвячені матеріали у добірці.

Перша, коли Президент України П. Порошенко у Стамбулі мав зустріч із Вселенським патріархом Варфоломієм.

Друга, коли після цієї зустрічі президент на екстреній зустрічі із головами парламентських фракцій попросив Верховну Раду України підтримати звернення «президента і церковних ієрархів до Вселенському патріарха» щодо надання Томосу Українській Православній Помісній Церкві.

І третя – Вселенський патріарх розпочав розгляд цього прохання.

До цього у еміграційному виданні обговорювали лише місцеві церковні заходи та світові новини, які стосуються релігії, опубліковані у формі звітів та заміток. Про ситуацію із поверненням в Україну Нобельського Євангелія розповідає Євген Цимбалюк у кореспонденції «Нобельське Євангеліє чекає на повернення». Як зазначається, Нобельське Євангеліє – це українська Першокнига, яка зберігається в єдиному екземплярі в бібліотеці Академії наук Литви.

Автор ставить риторичне запитання: «Чи вдасться повернути книгу в Україну?» і подає власне припущення щодо вирішення проблеми: «Для цього потрібна домовленість на «високому» рівні про подальшу долю пам'ятки і її використання, наявність необхідних фондів, зацікавленість та патріотизм».

Чи не у кожному номері видання Церква є суб'єктом релігійними заходів української діаспори у США. Такими публікаціями насичені «зимові» випуски газети «Свобода», які розповідають про святкування новорічно-різдвяних свят.

Урочистості з нагоди Різдва Христового у Школі українознавства Об'єднання Українців Америки «Самопоміч» описує Валентина Глушак. Із замітки авторки розуміємо, що свято відбувалося не лише у супроводі колядок, а й молитви, що говорить про особливу відданість релігійним ідеям з боку

діаспори. Ця думка підсилена словами директора школи: *«Ми, Школа українознавства, за 68 років існування урочисто збираємося на цьому Різдвяному концерті, щоб разом, як одна шкільна родина, з вчителями, батьками, учнями та гостями святкувати в родинній атмосфері прихід на світ Господа нашого Ісуса Христа»* [62].

Вищезазначене ще раз доводить, що українська діаспора є релігійною спільнотою, про що свідчить наявність у кожному номері видання щонайменше двох публікацій про релігійні заходи.

«Свобода» інформує не лише про проведення еміграційних свят, а й звітує про вшанування трагічних подій.

Таким є на марш пам'яті 17-ти невинно вбитих студентів під час стрілянини в «Marjory Stoneman Douglas High School» в Паркленді, Флориди, що став інформаційним приводом для замітки «Академія св. Юра провела Марш пам'яті».

На те, що публікація справді належить до релігійно-церковної тематики свідчить уривок із виступу о. Івана Кацака, який нагадав учням, що *«Господь дає вибір як реагувати на кривду, заподіяну нам. З вірою у Бога можна загоїти свої рани та зробити світ кращим»* [63].

Отримання Православною Церквою України автокефалії і Томосу стає провідною темою видання починаючи з квітня 2018 року. Вперше «Свобода» висвітлила це питання у вигляді замітки, повідомивши, що «Президент України зустрівся з Вселенським Патріярхом».

Офіційне інтернет-представництво Президента України коротко виклало факти проведення зустрічі: *«Президент України розповів про свою поїздку до Маріюполя і Волновахи напередодні Великодня, де люди потребують миру і припинення російської агресії»*.

Патріярх Варфоломій I подякував П. Порошенку за його миротворчість, зокрема заклик до миру під час його Великоднього звернення і зазначив: *«Ми молимося за мир в Україні»* [64].

Одразу після Константинопольської зустрічі на сторінках тижневика з'являються матеріали, що виражають сумнів щодо одержання УПЦ КП автокефалії.

Роман Кулик публікує кореспонденцію «Помісна Українська Церква: за крок до мрії», у якій від імені усіх українців висловлює здивування зверненню Президента Петра Порошенка з підписами єпископату Української Православної Церкви Київського Патріархату до Вселенського Патріарха Варфоломія про надання Томосу про автокефалію та створення помісної Церкви. Автор висловлює власний сумнів щодо задовільного результату: *«Неясно, чому в Константинополі мають дати позитивну відповідь, якщо цього не виходило раніше й московська Церква має незрівнянно більший вплив на Патріарха Варфоломія, ніж УПЦ КП, Українська Автокефальна Православна Церква й П. Порошенко разом узяті»*.

Проте, за два тижні після зустрічі Петра Порошенка із предстоятелем Константинопольської Православної Церкви, на сторінках видання з'являється інформація про те, що звернення до Патріарха таки схвалено.

Про те, що *«Розпочато процедури про надання автокефалії Українській Православній Церкві»*, «Свобода» публікує у вигляді замітки, посилаючись на Офіційне інтернет-представництво Президента України.

Матеріал не подає суттєвих подробиць про початок процедур, необхідних для надання автокефалії Православній Церкві в Україні, окрім того факту, що *«про схвалення буде відповідно проінформовано інші помісні православні Церкви»* [65].

Вручення Вселенським Патріархом Томосу про автокефалію Православної Церкви України, безумовно, є подією важливою у житті українського суспільства. Але також і для нашого північного сусіда – Російської Федерації, про що свідчить повне несприйняття цієї події російським політикумом.

«Свобода» у своєму об'ємному аналітичному матеріалі «Росія проти Константинополя» визначає основну проблему незадоволення російської влади

щодо Томосу для Української Православної Церкви Київського Патріархату: *«Метою Російської Церкви є контроль за всім православним світом».*

А от *«розрив з Москвою і приставання до Константинополя, – як зазначено у публікації, – для згаданих суспільств означає емансипацію, звільнення від шовіністичного тиску та незалежність».*

Із приходом 2019 року тему церкви та релігії поступово затьмарює актуальність питання прийдешніх президентських виборів, що досить чітко проглядається на сторінках видання «Свобода».

Все частіше перші шпальти видання, які раніше займали публікації релігійно-церковного спрямування, присвячуються темі виборчих перегонів.

Нерідко, ці дві поєднуються у журналістських матеріалах. *«В УГКЦ проголосили рік молитви за чесні та справедливі вибори».*

Як повідомляє Департамент інформації УГКЦ, до молитов за Україну, які здійснюються щодня, єпископи просять додати в понеділок моління за вибори 2019 року: *«Після кожної недільної та святкової Літургії, перед молитвою «Боже, великий, єдиний», заохочуємо спільно помолитися один раз «Отче наш», «Богородице Діво» і «Слава Отцю...» за чесні та справедливі вибори в Україні наступного року».*

Єпископи аргументують своє звернення тим, що менше року залишається до чергових виборів президента України і дещо більше року до обрання нового складу найвищого законодавчого органу української держави – Верховної Ради.

На початку 2019 року «Свобода» розмістила на своїх сторінках повний текст Томосу про автокефалію Православної Церкви України.

Окрім основного матеріалу публікація містить заголовок *«Оприлюднено повний текст Томосу надання автокефалії Православної Церкві України»* і підзаголовок *«Повний текст українською мовою Патріяршого і Синодального Томосу Надання Автокефального Церковного Устрою Православної Церкві України поданий 5 січня Укрінформом»*, таким чином вказуючи на першоджерело інформації.

Найчастіше, матеріали на релігійно-церковного спрямування публікуються у газеті «Свобода» із посиланням на інформаційні агенції України, зокрема, «Укрінформ», «УНІАН», провідні українські видання, такі, як «Дзеркало тижня», «Високий Замок», а також від імені представників духовенства.

На шляху одержання Українською Православною Церквою Томосу, на сторінках видання «Свобода» звернулися до «Духовенства, Монашества та Вірних Української Православної Церкви в Діяспорі» Православні Єпископи Поза Межами України: Канади, США, Бразилії, Південної Америки, Західної Європи.

Церковні діячі висвітлюють ситуацію, щодо автокефалії УПЦ, насамперед, маючи на меті донести інформацію до досі необізнаних: *«Ми звертаємось до Вас усіх беручи до уваги останні події в Україні, які стосуються життя Української Православної Церкви. Якщо Ви ще не чули або не читали про ці події, що заповнили соціальні мережі та засоби масової інформації в Україні та за її межами, цим листом ми інформуємо Вас про те, що президент України з одноденним візитом відбув до Стамбула і зустрівся з Його Всесвятістю, Вселенським Патріархом Константинопольським Варфоломієм I, у Світлий Понеділок – 9 квітня 2018 року».*

Водночас, Єпископи зазначають, *«що написали відповідного листа про підтримку дій, проведених Його Всесвятістю та Константинопольським Священним Синодом щодо можливого надання Томосу Автокефалії Українській Православній Церкві. Ми запевнили Його Всесвятість у безустанних молитвах за нього у цьому процесі, і не тільки ієрархів, але й мільйонів українців, духовенства та вірних в Україні та поза її межами»* [66].

Найнасиченішим релігійно-церковною тематикою у 2019 році став випуск газети №1. За перший тиждень січня «Свобода» зібрала дев'ять матеріалів, два з яких опублікувала на першій шпальті.

Зокрема, провідну статтю номера «Свічка на вітрі» присвячено питанню *«вивільнення українського православ'я з-під московського духовного гніту, що тривав без перерви понад 300 літ»*.

Петро Часто аналізує внутрішньополітичні події, пов'язані з Томосом, а також шукає спільні корені українського православ'я з Константинополем, які були розірвані Росією, Церква якої насильно підпорядкувала собі Київську митрополію. Також, журналіст наголошує на важливості Томосу про автокефалію Православної Церкви України, називаючи це грандіозною подією для подальшого успішного державотворчого процесу в Україні: *«Сталося щось надто грандіозне, надто вражаюче, щоб відразу можна було осягнути й оцінити цей історичний здви́г, в усій повноті його виняткове значення відкриється лише згодом, для наступних поколінь нашого народу»*.

Автор зіставляє та, водночас, коментує реакцію на автокефалію деяких суб'єктів цього процесу, зокрема парламенту України: *«Приємно здивувала Верховна Рада, більшістю голосів зобов'язавши «Українську Православну Церкву» Московського патріархату змінити назву в такий спосіб, аби вона свідчила про належність до Росії»*, подаючи навздогін цитування проросійських засобів масової інформації, які «негайно заповзялися критикувати це рішення як «неконституційне». Мовляв, 35-та стаття Конституції України говорить, що кожен має право на свободу світогляду і віросповідання. Це право включає свободу сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культи і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність. Здійснення цього права може бути обмежене законом лише в інтересах охорони громадського порядку, здоров'я і моральності населення або захисту прав і свобод інших людей. Церква і релігійні організації в Україні відокремлені від держави, а школа — від церкви. Жодна релігія не може бути визнана державою як обов'язкова.

Насамкінець, П. Часто підкреслює визначальну роль у цьому президента України: *«Одна ця його заслуга перед нацією – незалежна Українська Церква – запише в історію його ім'я великими літерами. Більшого ні він і ніхто інший не*

досягнув би, тому дуже ймовірно, що Петро Порошенко, усвідомлюючи це, буде готовий дати дорогу молодим політикам. Він має заслужене ним право сказати: «Церква, мова, військо – запропоновані мною фундаменти успішної майбутньої України, будуйте далі!» [67].

2020 рік для охарактеризувався проблемою світової пандемії коронавірусу. Актуальність Covid-19 вплинула на зменшення матеріалів релігійно-церковного сегменту на шпальтах видання «Свобода». Якщо у минулому 2019 році публікацій, що стосуються церкви та релігії налічувалося 160, то у 2020-му ця цифра становить 61.

Серед цієї кількості домінуючим жанром слід вважати замітку. Матеріалів цього жанру протягом крайнього року опубліковано 43, що становить 80% усіх публікацій. До того ж, у ході дослідження виявлено усі три жанрових різновиди.

Хронікальною є замітка, присвячена Різдвяним колядуванням. Окрім відповідей на запитання «Що?», «Де?», «Коли?» жодної інформації публікація не несе. Чітко і лаконічно основну новину подано у двох реченнях: *«30 грудня 2019 року до Головної канцелярії і Українського Народного Союзу завітали з колядою гості з осередку Спільки Української Молоді у Випані на чолі з заступницею голови Любою Микулою. Їх привітали і обдарували провідники УНСоюзу і усі працівники» [68].*

Факт закінчення першого року після об'єднання трьох гілок православ'я ліг в основу короткої інформаційної замітки «Перша річниця ПЦУ стала святом».

Георгій Лук'янчук інформує про урочисту Літургію у Михайлівському Золотоверхому Соборі із цієї нагоди.

Як вимагає цей вид замітки, публікацію доповнено світлиною, підписом автора та деякими деталями – згадкою про початок самостійності Української Православної Церкви Київського Патріархату: *«Рік тому здійснилося відновлення історичної справедливості, встановлення евхаристійного єднання, розширення всеправославної взаємодії та братнього канонічного спілкування з помісними Церквами-сестрами. Завдяки цьому єднанню ПЦУ отримала з рук*

Вселенського Патріярха Варфоломія довгоочікуваний документ – Томос, який навіки засвідчує незалежність помісної Православної Церкви України» [69].

Ще один вид замітки – розширену, можна розглядати на прикладі публікації «Об'єднання Православних Церков України неминуче». Основна текстова частина побудована на порівнянні, історичній довідці та висловлюваннях причетних осіб.

Як зрозуміло із заголовку, розглядається тема створення єдиної помісної та визнаної світовим Православ'ям Автокефальної Української Православної Церкви. Світлана Глаз у своїй публікації дотримується хронології викладу. Висвітлювати українське релігійне питання авторка починає з моменту проголошення незалежності України на початку 1990-их років, мовляв українське православ'я пережило непрості часи, які супроводжувалося роз'єднанням Української Православної Церкви та утворенням УПЦ Київського

Патріархату і Української Автокефальної Православної Церкви: *«Новостворені Церкви не були визнані православними Церквами світу. Канонічною залишилась тільки УПЦ Московського Патріярхату, яка мала певну автономію у межах Російської Православної Церкви та фактично стала найбільшою Церквою України». Окрім авторського тексту публікацію доповнено словами президента Петра Порошенка, який заявив, «створення єдиної помісної та визнаної світовим Православ'ям Автокефальної Української Православної Церкви є питанням національної безпеки, ключовим елементом української державности і незалежності України, а також однозначно сприятиме усуненню роз'єднання українського суспільства» [70].*

Однією з ознак якісної преси є об'єктивність, що надає читачеві можливість пізнати зворотній бік проблеми. Газета «Свобода» не дотримується цього принципу журналістики, адже на її шпальтах зустрічається лише контент, яких виправдовує Українську Православну Церкву Київського Патріархату, ображаючи та зневажаючи при цьому Українську Православну Церкву Московського Патріархату.

Прояв ненависті до Росії, відповідно, її патріархату час від часу бачимо у публікаціях на тему автокефалії, до того ж, виражений подібними висловлюваннями: «накинене московськими батюшками тавро неканонічності», «Томос – «русській мір», «билися через московських попів», «путінська церковна «ядерна зброя», тощо.

Це явище упередженості яскраво відображається у статті «Ключі до російської душі». Редактор газети Петро Часто висловлює власну позицію щодо тиску з боку Росії президента Петра Порошенка за кроки до утворення до заснування єдиної помісної Української Православної Церкви: *«У ці дні бачимо масований наступ «п'ятої колони» на Президента Петра Порошенка у зв'язку з його недавньою зустріччю з Вселенським Патріархом Варфоломієм. Це кроки до відновлення історичної справедливості: Київ поєднає статуси обох столиць – державної і церковної»*.

Із «п'ятою колоною» автор ототожнює «зграї різних бойків, мураєвих, балицьких, рабиновичів, добкіних, медведчуків», називаючи їх внутрішніми ворогами держави та в агресивній формі дає оцінку їхній діяльності: *«Нащо ж вам, виродки, чекати, нащо втрачати час – як уважаєте Велику Расю своєю батьківщиною, то їдьте туди вже, бо в Україні Расі не буде ніколи. Ні, не їдуть, Москві вони потрібні саме тут, в Україні – як «демократичні» виконавці виплоджених у Кремлі антиукраїнських політичних, економічних, культурних, релігійних диверсій»* [71].

Негативне сприйняття УПЦ МП в українському суспільстві зумовлене тим, що діяльність Московського патріархату на території держави була спрямована не лише на духовну, а й на політичну сферу.

На підтвердження цього Оксана Сироїд у матеріалі «Свобода чи Єдність?» наголошує, що Україна проти будь-якої взаємодії, і що є більше, об'єднання з Росією, мовляв, свобода важливіша за єдність. Цей момент чітко розуміємо з наступного уривку: *«У 2015 році Кремль запропонував Президентові України Петрові Порошенкові об'єднати засновану на західньому цивілізаційному виборі Україну та окуповані російськими військами райони Донецької та Луганської*

областей. Серед умов — амнеція для окупаційних військ, найманців і колаборантів, їхнє право на участь у політичному житті, а також їхні уповноваження впливати на зовнішню та економічну політику України. Українське суспільство три роки дає однозначну відповідь — свобода важливіша за єдність. Президент України П. Порошенко не визначився».

Фактично вищенаведений матеріал періодичного видання за смисловим навантаженням генерує парадигму гострої неправомірності Української православної Церкви Московського Патріархату і створює негативний образ цієї релігійної групи [72].

У ракурсі негативного змістово-концептуального смислу написана ще одна публікація газети «Свобода», а саме: «Релігійна війна. Патріарх Кіріл підклав свиню Київському митрополитові». Зокрема, тут читаємо: *«Тепер фактично провівши інформаційний аналіз, стало зрозуміло, негідник, який очолює Російську Православну Церкву хоче спровокувати внутрішньо конфесійний конфлікт, який може тільки ще більше розколоти суспільство в Україні. Цей мерзотник, що живе не за законами Божими, а за вказівкою Путлера, фактично підштовхує людей до першої релігійної війни ХХІ століття в Європі»* [73].

Суб'єктами автокефалії виступають Українська Православна Церква Київського Патріархату і Українська Православна Церква Московського Патріархату. До Церков, так званої Київської традиції належить і Українська Греко Католицька Церква, яка, як відомо, до процесу одержання Томосу відношення не має, про що читаємо на сторінках «Свободи».

Питання, виражене у заголовку кореспонденції «Чому нема мови про УГКЦ?» підіймає голова ОУН – Богдан Червак і одразу роз'яснює, чому Українська Греко-Католицька Церква, як Церква власного права, що також належить до Церков Київської традиції опинилася поза рухом за автокефалію: *«УГКЦ не включена в рух за автокефалію тому, що формально не належить до спільноти Православних Церков, а визнає духовну зверхність Апостольської Столиці – Ватикану, у цьому випадку Франциска – папи римського».*

Автор припускає, що у багатьох людей може скластися враження, що надання автокефалії Православній Церкві в Україні вирішить ключове питання українських християн – відновлення єдності, принаймні для Церков, які прийнято вважати традиційними.

Очевидно, що без Української Греко-Католицької Церкви, за визнанням експертів – найдинамічнішої у своєму розвитку Церкви, неможливо собі уявити духовне життя сучасної України. Проте, як зазначає Богдан Червак, УГКЦ не підлягає під процес відновлення єдності або ж повернення до статусу церкви Володимирівського Хрещення: *«На жаль, так стверджувати сьогодні не можна. УГКЦ не розв'язала для себе одну важливу домашню задачу. Йдеться про набуття нею статусу патріаршої Церкви, якого вона домагається ще з 1975 року, коли про це вперше заявив Патріярх Йосиф Сліпий. Фактично, кожен новий папа римський визнавав за УГКЦ право на такий статус. Але жоден з них не робив реальних кроків, щоб його надати. Реально існували дві серйозні причини. Одна з них, це вимога Ватикану – Церква має існувати на своїй території. Після відновлення у 1991 році державної незалежності, а відтак легалізації УГКЦ в Україні, ця причина вже усунена. Друга – Рим до цього часу, на жаль, озирається на Москву, яка в категоричних і навіть хамських формах виступає не тільки проти надання патріархату, а й заперечує існування УГКЦ як такої».*

Автор не залишає поза увагою те, що наслідування кремлівським вказівкам є ще однією перешкодою на шляху до об'єднання православ'я: *«При цьому треба визнати, що під сучасну пору позиція Кремля для Ватикану є важливішою, ніж інтереси Церкви, яка репрезентує більше ніж 5 млн. греко-католиків, що в умовах переслідувань і катувань часів радянської окупації зберігали і сьогодні зберігають вірність Апостольській Столиці»* [74].

Головними релігійними об'єктами публікацій на сторінках газети «Свобода» є Українські православні та Греко-Католицька Церкви.

Проте, помилково стверджувати про те, що релігійно-церковну тематику представляє лише православ'я. Про це свідчить висвітлення «Свободою» новин, пов'язаних з іншими релігійними спільнотами.

Проявом антисемітизму назвали спробу підпалу синагоги у Херсоні, про що йдеться у замітці від 15 травня 2020 року. За даними «Укрінформ», на які посилається «Свобода» відомо, що *«юнаки жбурнули дві підпалені пляшки з легкозаймистою речовиною в будівлю юдейської релігійної громади і втекли. Унаслідок цих дій пошкоджено фасад будівлі та спричинено збитків на суму понад 30 тис. грн.»* [75].

Варто зазначити, що проблеми церкви та релігії час від часу висвітлюються у межах непостійних рубрик «Церковна проблема», «Історична драма православ'я» тощо.

Висновки до розділу. Газета української діаспори у США «Свобода» оперативно реагує на релігійно-церковні події в Україні та поза її межами.

Публікації, що стосуються релігії та церкви в тижневику «Свобода» становлять досить широкий жанровий діапазон. В основному це матеріали інформаційного характеру у формі заміток, звітів, оприлюднення виступів перших осіб держави та перших церковних осіб, інтерв'ю з ними.

Вороже та гостро негативне концептуально-змістове навантаження текстів притаманне матеріалам видання щодо Росії. Огляд та аналіз видання «Свобода» показав специфіку висвітлення теми Томосу про автокефалію Православної Церкви України. Сплеск матеріалів на сторінках газети, пов'язаний із всіма процесами найголовнішої події – отримання Томосу, тобто офіційного визнання права на власну Церкву з рук Вселенського патріархату спостерігається протягом кінця 2018-початку 2019 років.

У 2020-му зацікавленість темою церкви та релігії різко знижується, що суголосьне із загальною динамікою висвітлення цього питання в на шпальтах тижневика «Свобода».

ВИСНОВКИ

Історія українського етнічного журналістикознавства триває понад 120 років. Завоювати своє місце у світі стало головним завданням преси української діаспори. У процесі її розвитку спостерігалось два шляхи: розквіт та поступове зникнення такого самобутнього явища, як українська етнічна преса.

Українські видання в еміграції відіграють важливу соціальну роль – реалізують підтримання постійного зв'язку між українцями в діаспорі, водночас, надають можливість публічних дискусій щодо питань побутового, культурного, політичного, економічного та наукового характеру. Водночас вони закликають до єдності для консолідації нації та постійно нагадують емігрантам про відповідальність перед батьківщиною.

Саме друковане слово допомагало українцям діаспори зберігати відчуття причетності до важливих історичних подій і сформувати етнічну спільноту поза межами України. Національна преса стає справжнім каталізатором відродження і збереження національної свідомості, вона відіграє роль засобу інформування та згуртування української громади за океаном.

З метою якнайповнішого аналізу української еміграційної преси у США були опрацьовані сучасні друковані видання української діаспори – тижневики «Свобода» та «Нова газета», глянцевиий журнал «Ukrainian People».

Ці видання різняться, насамперед, за проблемно-тематичним напрямом. Журнал «Ukrainian People» пропагує на своїх шпальтах українську національну культуру. Тижневик «Нова газета» порушує проблематику життєвих реалій України та світу. Друковане періодичне видання «Свобода» акцентує на церковно-релігійній проблематиці.

У контексті висвітлення найактуальніших новин України і США найпоширенішими інформаційними жанрами у проаналізованій етнічній пресі стають замітка, звіт, репортаж та інтерв'ю.

Найчастіше жанр замітки застосовується при виникненні гострих ситуацій і з'являється потреба або ж проінформувати читача якомога оперативніше, або ж рівною мірою оперативно відреагувати на саму подію. Пріоритетними новинами,

які найчастіше висвітлювалися за допомогою цього жанру, ставали важливі події в Україні та США, зокрема культурні, релігійні та політичні, офіційні закордонні візити, заходи національного і міжнародного масштабу, виголошення резонансних заяв, пов'язаних із проблематикою України та світу.

Звіти присвячуються переважно знаковим подіям, на яких порушувалася українська тематика, політичним зустрічам світового значення, проведенню культурних заходів у Україні та США. Для звітів, опублікованих в українській етнічній періодиці, характерні динамізм, точність, вичерпність викладу, а повідомлення про подію зазвичай є вдалим приводом для постановки актуальної проблематики.

Жанр інтерв'ю серед усіх проаналізованих видань сучасної діаспорної преси домінує у глянцевому журналі «Ukrainian People» і передбачає спілкування з відомими українськими культурними діячами сучасності. На шпальтах тижневиків «Свобода» та «Нова газета» у цьому жанрі час від часу представлені бесіди із представниками влади та духовенства.

Серед аналітичних жанрів на перший план виходять коментар, стаття і огляд. Особливого розвитку аналітичні жанри, і перш за все стаття, набувають на сторінках видань переважно політичної спрямованості. Їх призначенням стає постановка перед суспільством стратегічних питань, проблем, намагання викликати не просто резонанс, а ініціювати обговорення цих проблем в українському етнічному середовищі.

До художньо-публіцистичних жанрів, найчастіше, портретного нарису українська публіцистика за океаном звертається тоді, коли перед нею стоїть завдання познайомити читачів із важливою для української громади постаттю.

Газета української діаспори у США «Свобода» оперативно реагує на релігійно-церковні події в Україні та поза її межами.

Публікації, що стосуються релігії та церкви в тижневику «Свобода» становлять досить широкий жанровий діапазон. В основному це матеріали інформаційного характеру, такі, як замітки, звіти, оприлюднення виступів перших осіб України та США, перших церковних осіб, інтерв'ю з ними.

Вороже та гостро негативне концептуально-змістове навантаження текстів притаманне матеріалам видання щодо Росії. Огляд та аналіз видання «Свобода» показав специфіку висвітлення теми Томосу про автокефалію Православної Церкви України. Сплеск матеріалів на сторінках газети, пов'язаний із всіма процесами найголовнішої події – офіційного визнання права на власну Церкву з рук Вселенського патріархату спостерігається протягом кінця 2018-початку 2019 років.

У 2020-му зацікавленість темою церкви та релігії різко знижується, що суголосьне із загальною динамікою висвітлення цього питання і шпальтах тижневика «Свобода».

Загалом, протягом 2018-2020 років газета «Свобода» опублікувала 381 матеріал на релігійно-церковну тематику.

Сучасна українська періодика у США призначена для широкого кола читачів, орієнтуючись також на інтереси різних соціальних прошарків та задовольняючи потреби тих, хто цікавиться певними сферами культури, релігії та політики.

У ході дослідження українськомовної періодики США виявлено аспекти дотримання традицій як форми соціальної спадкоємності (відзначення національних свят, більшість із яких мають українське, а також американське коріння).

Такою, з'ясовано, що проаналізовані видання популяризують основні цінності збереження національної ідентичності українців у США: культ сім'ї, любов та пошана до духовної спадщини предків, ідеалізм, жертвність, формування самодисципліни.

Особливою ознакою для сучасної української еміграційної преси є націоналістичні погляди: це проявляється, зокрема, у ворожій налаштованості проти Російської Імперії.

На сучасному етапі розвитку, який характеризується зниженням рівня використання української мови, преса дедалі частіше переходить на двомовність,

зокрема певний відсоток англійської мови використовує на своїх шпальтах український журнал «Ukrainian People».

Визначаючи загалом роль і місце української преси у США в системі вітчизняної журналістики, варто наголосити, що вона була своєрідним свідком перебування великої кількості представників українського народу на еміграції, фіксувала фактологічний матеріал становлення і розвитку наукових інституцій, культурних течій, громадських організацій, політичних рухів, які внесли вагомий вклад у формування державницьких доктрин.

Українська преса відіграє незаперечну роль у різних формах пропаганди ідеї української державності серед громадськості європейських країн, у пошуках прихильників цієї ідеї серед авторитетних представників світової спільноти, засобом критики політичного режиму, що панує на українських землях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Заставний Ф. Географія України / Ф. Заставний. – Львів, 1990. – 351 с.
2. Свобода: Український дневник. – Джерзі Ситі. – 1893–1925. – 61 с.
3. Животко А. Нариси історії української журналістики / А. Животко. – Подєбради, 1937. – 112 с.
4. Бачинський Ю. Українська еміграція в З'єднаних Державах Америки / Ю. Бачинський. – Львів, 1914. – 495 с.
5. Wypar L. Guide to the American Ethnic Press. Slavic and East European Newspapers and Periodicals. – Kent, Ohio: Center for the Study of Ethnic Publications. School of Library Science. Kent State University, 1986
6. Яринович А. Українська преса в Америці. Книгарь. 1917. Ч. 4. С. 178– 182
7. Яринович А. Українська преса в Америці. Книгарь. 1917. Ч. 4. С. 178–182.
8. Яринович А. Українська преса в Америці. Книгарь. 1917. Ч. 4. С. 178– 182
9. Яринович А. Українська преса в Америці. Книгарь. 1917. Ч. 4. С. 178– 182
10. Ігнатієнко В. Українська преса (1816–1923 рр.): іст.-бібліогр. етюд. Київ: Держ. вид-во України, 1926. 76 с.
11. Порський В. [Міяковський В.]. Українська еміграційна преса (після Другої світової війни). Ювілейний альманах «Свободи» 1893–1953 / ред. Л. Мишуга і А. Драган. Jersey City, N. J: Видання Українського Народного Союзу, 1953. С. 209–213.
12. Порський В. [Міяковський В.]. Українська еміграційна преса (після Другої світової війни). Ювілейний альманах «Свободи» 1893–1953 / ред. Л. Мишуга і А. Драган. Jersey City, N. J: Видання Українського Народного Союзу, 1953. С. 209–213.
13. Порський В. [Міяковський В.]. Українська еміграційна преса (після Другої світової війни). Ювілейний альманах «Свободи» 1893–1953 / ред. Л. Мишуга і А. Драган. Jersey City, N. J: Видання Українського Народного Союзу, 1953. С. 209–213

14. Чиж Я. Чужомовна преса в Америці. Альманах Українського Народного Союзу. 1893–1953 / ред. Л. Мишуга і А. Драган. Jersey City, N. J.: Видання Українського Народного Союзу, 1953. С. 129–133.
15. Крип'якевич І., Терлецький М., Ісаїв П., Дольницький М. Історія України. – Львів, 1991. – 166 с
16. Лобай Д. Українська преса в Канаді. Ювілейний альманах «Свободи» 1893–1953 / ред. Л. Мишуга і А. Драган. Jersey City, N. J.: Видання Українського Народного Союзу, 1953. С. 168–175
17. Лобай Д. Українська преса в Канаді. Ювілейний альманах «Свободи» 1893–1953 / ред. Л. Мишуга і А. Драган. Jersey City, N. J.: Видання Українського Народного Союзу, 1953. С. 168–175
18. Гриценко О. Українська преса США і Канади: Завдання та проблеми на прикладі публікацій “Свободи” і “Нового шляху” // Філософська і соціологічна думка. – 1995. – № 9–10, С. 42–49
19. Гриценко О. Українська преса США і Канади: Завдання та проблеми на прикладі публікацій “Свободи” і “Нового шляху” // Філософська і соціологічна думка. – 1995. – № 9–10, С. 42–49.
20. Сидоренко Н. Національно-духовне самоствердження: Преса інтернованих українців та цивільної еміграції (Чехія, Польща, Румунія, Єгипет. 1919–1924). – К., 2000. – 262 с.
21. Руда О. Історія Діаспори: Гуцулка Ксеня жила в Чикаго // Ukrainian People. Популярний журнал української діаспори у США. 2020. №2. С. 2.
22. Руда О. Епідемії, війни й фінансові кризи – це попередження нам усім? // Ukrainian People. Популярний журнал української діаспори у США. 2020. №4. С. 2.
23. Дубчак Н. Сильні духом. Мама // Ukrainian People. Популярний журнал української діаспори у США. 2020. №8. С. 4.
24. Руда О. «Обладнання від Союзу українок Америки рятуватиме немовлят в Україні» // Ukrainian People. Популярний журнал української діаспори у США. 2020. №2. С. 8.

- 25.Матвійчук Н. Степан та Мирон Куропасі – видатні представники української діаспори Чикаго // Ukrainian People. Популярний журнал української діаспори у США. 2020. №8. С. 8.
- 26.Зеркаль О. «Російсько-Українська війна: Путін не має уникнути відповідальності» // Ukrainian People. Популярний журнал української діаспори у США. 2020. №8. С. 8.
- 27.Бенько Ю. «Шевченківське свято у Чикаго» // Ukrainian People. Популярний журнал української діаспори у США. 2020. №4. С. 38.
- 28.Богатиренко О. «Чужі рідні люди» // Ukrainian People. Популярний журнал української діаспори у США. 2020. №5. С. 42.
- 29.Бондаренко Б. «Я щороку приїжджаю в Україну, це моя рідна країна» // Ukrainian People. Популярний журнал української діаспори у США. 2020. №5. С. 4.
- 30.Гуняк В. «Дональд Трамп: «Нинішні вибори – це шахрайство» // Нова газета. Тижневик української діаспори у США. 2020. №30. С. 7.
- 31.В. Лабунський. // Нова газета. Тижневик української діаспори у США. 2020. №30. С. 10.
- 32.Лосєв І. «Революція Гідності: день за днем» // Нова газета. Тижневик української діаспори у США. 2020. №39. С. 18.
- 33.Лосєв І. «Хто керує Україною?» // Нова газета. Тижневик української діаспори у США. 2020. №29. С. 15.
- 34.В. Лабунський. «До Женеві через Каїр, із зупинкою у Вавилоні» // Нова газета. Тижневик української діаспори у США. 2020. №22. С. 9.
- 35.В. Лабунський. «Лукашенку навіть і не снилося» // Нова газета. Тижневик української діаспори у США. 2020. №29. С. 7.
- 36.Волонтери Благодійного Центру. «Бабуся Лю» // Нова газета. Тижневик української діаспори у США. 2020. №30. С. 5.
- 37.В. Лабунський. «А судді хто?» // Нова газета. Тижневик української діаспори у США. 2020. №30. С. 8.

- 38.В. Лабунський. «Касетний скандал: 20 років потому» // Нова газета. Тижневик української діаспори у США. 2020. №40. С. 5.
- 39.П. Часто. «Що чекає нас і нашу мову» // Свобода. Українська еміграційна газета США. 2018. №10. С. 12.
- 40.Гурин А. «Американські літаки у Полтаві» // Свобода. Українська еміграційна газета США. 2019. №45. С. 10.
- 41.Боруш К. «Українці прочитали по п'ять книжок» // Свобода. Українська еміграційна газета США. 2019. №29. С. 9.
- 42.Хмельовський Л. «Молдова має проєвропейського президента» // Свобода. Українська еміграційна газета США. 2020. №45. С. 7.
- 43.Панченко О. «Вічна пам'ять про голодомор» // Свобода. Українська еміграційна газета США. 2020. №35. С. 14.
- 44.Часто П. «Президент України зустрівся з Вселенським Патріархом» // Свобода. Українська еміграційна газета США. 2019. №13. С. 18.
- 45.Панченко О. «Визнано самостійність Православної Церкви України» // Свобода. Українська еміграційна газета США. 2020. №1. С. 6.
- 46.Божок С. «Опозиція в Білорусі становить безпрецедентну загрозу для Лукашенка» // Свобода. Українська еміграційна газета США. 2020. №33. С. 6.
- 47.Кундіренко Г. «Коронавірус: нові дії уряду України» // Свобода. Українська еміграційна газета США. 2020. №48. С. 17.
- 48.Панченко О. «Туман» – книга любові» // Свобода. Українська еміграційна газета США. 2020. №11. С. 13.
- 49.Гриценко О. М., Шкляр В. І. Основи теорії міжнародної журналістики. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2002.
50. Ю.М. Комінко. Релігійна тематика на сторінках українських загальнонаціональних видань // Електронна бібліотека Інституту журналістики. 2006. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1455>

- 51.Лисяк-Рудницький І. Україна між Сходом і Заходом / І. Лисяк-Рудницький / Историчні есе. К., 1994. Т.1. С. 1-10.
- 52.Липинський В. Липинський В. Релігія і церква в історії України / В. Липинський. Київ: Рада, 1995. 94 с.
- 53.Липинський В. Липинський В. Релігія і церква в історії України / В. Липинський. Київ: Рада, 1995. 94 с.
- 54.Вассиян Ю. Простір між Москвою і Візантією / Ю. Вассиян // Твори. Торонто, 1972. Т. 1.: Степовий Сфінкс: суспільно-філософські нариси. С. 3
- 55.Цимбалюк Є. «Данило Братковський визнаний святим» // Свобода. Українська еміграційна газета США. 2018. №1. С. 7.
- 56.Колядюк Р. «Свято на честь Патріярха Йосифа» // Свобода. Українська еміграційна газета США. 2018. №1. С. 7.
- 57.Мазуренко Н. «Пропагандистська війна проти отримання Україною Томосу» // Свобода. Українська еміграційна газета США. 2018. №46. С. 9.
- 58.Божок С. «Якою є роль Церкви в утвердженні незалежної української держави?» // Свобода. Українська еміграційна газета США. 2019. №40. С.9
- 59.Колядюк Р. «Митрополит Епіфаній очолив Православну Церкву України» // Свобода. Українська еміграційна газета США. 2018. №1. С. 7.
- 60.Колядюк Р. «Борис Гудзяк – новий митрополит в США» // Свобода. Українська еміграційна газета США. 2018. №1. С. 7.
- 61.Божок С. «Випробування Томосом» // Свобода. Українська еміграційна газета США. 2019. №3. С. 10.
- 62.Глушак В. «Відзначили Різдво Христове» // Свобода. Українська еміграційна газета США. 2018. №33. С. 7.
- 63.Панченко О. «Академія св. Юра провела Марш пам'яті» // Свобода. Українська еміграційна газета США. 2018. №33. С. 4.
- 64.Панченко О. «Президент України зустрівся з Вселенським Патріярхом» // Свобода. Українська еміграційна газета США. 2018. №13. С. 4.
- 65.Кулик Р. «Помісна Українська Церква: за крок до мрії» // Свобода. Українська еміграційна газета США. 2019. №30. С. 4.

- 66.«Звернення Єпископів» // Свобода. Українська еміграційна газета США. 2019. №50. С. 18.
- 67.«Свічка на вітрі» // Свобода. Українська еміграційна газета США. 2019. №57. С. 18.
- 68.Лук'янчук Г. «Колядували на Різдво» // Свобода. Українська еміграційна газета США. 2019. №6. С. 4.
- 69.Лук'янчук Г. «Перша річниця ПЦУ стала святом» // Свобода. Українська еміграційна газета США. 2020. №1. С. 1.
- 70.Глаз С. «Об'єднання Православних Церков України неминуче» // Свобода. Українська еміграційна газета США. 2018. №18. С. 3.
- 71.Часто П. «Ключі російської душі» // Свобода. Українська еміграційна газета США. 2020. №48. С. 15.
- 72.Сироїд О. «Свобода чи Єдність?» // Свобода. Українська еміграційна газета США. 2018. №40. С. 12.
- 73.Кудрін О. «Релігійна війна. Патріарх Кіріл підклав свиню Київському митрополитові» // Свобода. Українська еміграційна газета США. 2018. №35. С. 12.
- 74.Червак Б. «Чому нема мови про УГКЦ?» // Свобода. Українська еміграційна газета США. 2018. №34. С. 14.
- 75.«Підпал синагоги у Херсоні» // Свобода. Українська еміграційна газета США. 2020. №20. С. 20.

АНОТАЦІЯ

РЕАЛІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУЧАСНОЇ ПРЕСИ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ

У магістерській роботі вперше у вітчизняному журналістикознавстві здійснено комплексне дослідження провідних українських періодичних видань, які нині виходять у США. Основну увагу у дослідженні сконцентровано на реаліях їх функціонування, проаналізовано жанрові особливості видань, вивчено специфіку змістового наповнення часописів. Віднайдено значну кількість нової інформації, що характеризує громадсько-політичне життя української еміграції у США, а також діяльність українських політичних, громадських рухів, об'єднань, товариств. Комплексно досліджено релігійно-церковну проблематику на шпальтах українського тижневика «Свобода». Визначено роль еміграційної періодики у збереженні національної ідеї, у національно-культурному розвитку українського народу.

Ключові слова: українські періодичні видання у США, українська діаспора, журналістикознавство, реалії функціонування, жанрово-тематичні особливості, релігійно-церковна проблематика, національна ідея.

REALITIES OF THE FUNCTIONING OF THE MODERN PRESS OF THE UKRAINIAN DIASPORA

In the master's thesis, for the first time in domestic journalism, a comprehensive study of the leading Ukrainian periodicals, which are currently published in the United States. The main attention in the research is focused on the realities of their functioning, the genre features of the publications are analyzed, the specifics of the content of magazines are studied. A significant amount of new information has been found that characterizes the socio-political life of Ukrainian emigrants in the United States, as well as the activities of Ukrainian political, social movements, associations, and societies. Religious and ecclesiastical issues have been comprehensively studied in the columns of the Ukrainian weekly Svoboda. The role of emigration periodicals in the preservation of the national idea in the national and cultural development of the Ukrainian people is determined.

***Key words:** Ukrainian periodicals in the USA, Ukrainian diaspora, journalism, realities of functioning, genre-thematic features, religious-church issues, national idea.*